

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
«ΕΝΩΣΕΩΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ»

ΕΤΟΣ 54ο - ΑΡΙΘ. ΦΥΛ. 414
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΚΟΥΦΑ 71Α & ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ
106 80 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210 3633618 - FAX: 210 3634636

Με καταγωγή από τη Μικρά Ασία ο Πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος

ΣΕΛ.3

ΕΚΔΗΛΩΣΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΣΜΥΡΝΙΟ
ΖΩΓΡΑΦΟ
Γ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ για την Αγία Σοφία της Νίκαιας

«Εμείς δεν νικηθήκαμε», ελαιογραφία
(0,90 X 0,80 μ.), 1921-22, συλλογή
Πολεμικού Μουσείου της Αθήνας.

Ομιλητές:
Κλαίρη Προκοπίου,
φιλόλογος,
Προκ. Παπαστρατής,
καθηγητής Παντείου
Πανεπιστημίου,
Γιώργ. Προκοπίου,
καθηγητής Ε.Μ.Π.
Δευτέρα, 23 Ιανουαρίου,
ώρα 19.00,
Βιβλιοθήκη
Ενώσεως Σμυρναίων

Πληθαίνουν οι αντιδράσεις για το ενδεχόμενο να μετατραπεί σε τζαμί ο βυζαντινός ναός της Αγίας Σοφίας στη Νίκαια της Βιθυνίας που λειτουργεί στις μέρες μας ως μουσείο. Διακεκριμένα μέλη της επιστημονικής κοινότητας, όπως ο Τούρκος βυζαντινολόγος καθηγητής Engin Akyürek κ. ά., αντιμετωπίζουν αρνητικά ένα τέτοιο ενδεχόμενο που δείχνει ότι η Τουρκία δεν έχει διδαχτεί τίποτα από το παρελθόν. Για νέα πολιτιστική βαρβαρότητα κάνει λόγο ο βουλευτής της Ν.Δ. κ. Τάσος Νεράντζης, ο οποίος μάλιστα

Άποψη της Αγίας Σοφίας στη Νίκαια της Βιθυνίας που οι Τούρκοι επιδιώκουν τη μετατροπή της σε τζαμί (Φωτογραφία: Νίκος Μαγγίνας).

κατέθεσε σχετική ερώτηση στη Βουλή για τον Υπουργό Εξωτερικών. Το θέμα της μετατροπής σε τέμενος του ιστορικού ναού της Αγίας Σοφίας στη Νίκαια

έθεσε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ο Κύπριος ευρωβουλευτής του ΔΗΣΥ και εκ των αντιπροέδρων του ΕΛΚ Γιαννάκης Κασουλίδης.

Βραβείο στην Έλλη Σολομωνίδη

Στην ετήσια πανηγυρική συνεδρία της, που πραγματοποιήθηκε το βράδυ της Πέμπτης 29 Δεκεμβρίου, η Ακαδημία Αθηνών απένειμε τα βραβεία και τους επαίνους του Ιδρύματος για το έτος 2011.

Μεταξύ των τιμηθέντων ήταν και η σκιτσογρά-

φος κ. Έλλη Σολομωνίδη - Μπαλάνου, η οποία έλαβε το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών σε αναγνώριση της πενήνταετούς καλλιτεχνικής της δημιουργίας σε σχεδιάσματα.

ΣΕΛ. 3

«Πατρίδα μου ζεις, όσο σε θυμόμαστε» (Αλέξης Μπίστικας)
ΧΟΡΗΓΙΑ: ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Γεύσεις και Νοστιμιές από τη Σμύρνη

Επιμέλεια: **ΙΩΑΝΝΑ ΑΡΑΜΠΙΑΤΖΗ - ΤΖΑΝΟΥΔΑΚΗ**

ΣΜΥΡΝΕΪΚΗ ΒΑΣΙΛΟΠΙΤΑ (λειψανάβατη)

Προέλευση: Από την κυρία Ελένη Κοκκώνη, της οικογένειας του γνωστού σμυρναϊκού εμπορικού οίκου Κοκκώνη στην Αθήνα.

Υλικά: – 2 φλιτζ. τσαγιού βούτυρο φυτίνη

- 1 δάχτυλο (στο φλιτζ. τσαγιού) λάδι
- 1 φλιτζ. τσαγιού ζάχαρη
- 1 φλιτζ. τσαγιού. αλισίβα (βλ. συνταγή «σταχτόνερο») ή χυμό πορτοκαλιού
- Χυμό από 1 πορτοκάλι και μισό λεμόνι
- ½ κουτ.γλυκού γαρίφαλο τριμμένο
- 2 κουτ.γλυκού μπέικιν πάουντερ (όχι πολύ γεμάτα)
- 1 κιλό περίπου αλεύρι

Για τη διακόσμηση

- γαρίφαλα ολόκληρα
- ξύλινη σφραγίδα βυζαντινού αετού
- 1 αυγό, για το άλειμμα της πίτας

Εκτέλεση:

Χτυπάμε 5-6 λεπτά το βούτυρο με το λάδι, τη ζάχαρη και το γαρίφαλο και ρίχνουμε σιγά σιγά τα υγρά. Προσθέτουμε λίγο λίγο το αλεύρι με το μπέικιν πάουντερ και τα πλάθουμε, ώσπου να δημιουργηθεί σφιχτή ζύμη.

Τη βάζουμε σε στρογγυλό βουτυρωμένο ταψί, τοποθετούμε νόμισμα από την κάτω πλευρά και την απλώνουμε μέχρι τις άκρες του ταψιού, κάνοντας την επιφάνεια λεία με τις παλάμες μας.

Η πίτα στολίζεται ως εξής:

Με ένα πιρούνι χαράζουμε έναν κύκλο γύρω γύρω από το ταψί. Μετά χαράζουμε έναν Σταυρό που στηρίζεται σε ένα ανεστραμμένο μισοφέγγαρο.

Με γαρίφαλα γράφουμε τα αρχικά του αρχηγού της οικογένειας επάνω και τη νέα χρονιά κάτω. Οι δύο σφραγίδες με τον δικέφαλο αετό, που «πατάμε» δεξιά και αριστερά, συμβολίζουν το κλειδί του παλιού χρόνου και το ξεκλείδι του νέου.

Όταν την ετοιμάσουμε, την αλείφουμε με αβγό για να πάρει χρώμα. Ψήνεται σε μέτριο φούρνο 50 λεπτά περίπου.

(με αυτή τη συνταγή, αλλά με πορτοκάλι, όχι με αλισίβα, και 2 αυγά, φτιάχνουμε κουλουράκια).

Έθιμα:

Η πίτα κόβεται το πρωί της Πρωτοχρονιάς, αφού ο πατέρας έχει γυρίσει από την εκκλησία και έχει σπάσει το ρόδι για το καλό. (Το ρόδι το είχε στην εκκλησία μαζί του για ευλογία).

Η πίτα κόβεται ως εξής:

Χαράζουμε τον Σταυρό. Αυτό το κομμάτι είναι του Χριστού, του σπιτιού κ.λπ. και φυλάσσεται μέχρι των Φώτων, οπότε μοιράζεται σε όλους μετά τον αγιασμό.

Η υπόλοιπη πίτα κόβεται ξεκινώντας από πάνω αριστερά που είναι το κομμάτι του πατέρα, επάνω δεξιά που είναι το κομμάτι της μητέρας και τα υπόλοιπα κομμάτια μοιράζονται ανάλογα.

Ο Σύνδεσμος «Ρίζες» στο χωριό SOS Βάρης

Ο Νίκος Καραμπουρνιώτης και η Λιάνα Πετρίδου από το Σύνδεσμο Μικρασιατών - Κωνσταντινουπολιτών «Ρίζες» (Χαλανδρίου) ενημερώνονται για το έργο που επιτελείται στο παιδικό χωριό SOS Βάρης.

ΤΟ Παιδικό Χωριό SOS Βάρης επισκέφτηκε στις 25 Νοεμβρίου, το πρωί, κλιμάκιο του Συνδέσμου Μικρασιατών Κωνσταντινουπολιτών «ΡΙΖΕΣ», προκειμένου να βρεθεί κοντά στα παιδιά που φιλοξενούνται εκεί. Τα μέλη του κλιμακίου παρέδωσαν στους υπεύθυνους του χωριού ρουχισμό, παιχνίδια και τρόφιμα, ενώ παράλληλα ξεναγήθηκαν στους χώρους και τις εγκαταστάσεις του από τον διευθυντή κ. Πέτρο Παπαδάκη, ο οποίος και τους ενημέρωσε για τη λειτουργία του οργανισμού. Ευχάριστη έκπληξη προκάλεσε το γεγονός της εγκάρδιας υποδοχής την οποία οι μητέρες SOS και τα παιδιά επιφύλαξαν στα μέλη των «Ριζών».

ΔΩΡΕΕΣ

Εις μνήμην **ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ**, η κ. Άννα Πολυτίμου – Παπακωνσταντίνου κατέθεσε 30 ευρώ υπέρ της εφημερίδας «Μικρασιατική Ηχώ».

Εις μνήμην των αγαπημένων της Σμυρναίων – Μικρασιατών **ΜΙΧΑΗΛ ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ, ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ, ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ - ΜΟΥΤΑΦΗ, ΜΑΡΙΤΣΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ, ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΟΥΤΑΦΗ και ΙΩΑΝΝΟΥ ΞΕΝΑΚΗ**, ανώνυμη φίλη κατέθεσε 500 ευρώ υπέρ των σκοπών της Ενώσεως Σμυρναίων.

Εις μνήμην της μητέρας του Χρύσας, ο κ. Γέωργιος Ισαακίδης κατέθεσε 20 ευρώ υπέρ των σκοπών της Ενώσεως Σμυρναίων.

Εις μνήμην της αγαπημένης της φίλης **ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΚΑΚΟΥ - ΚΥΡΑΤΣΟΥΛΗ**, η κ. Μαρία Βαϊάννη κατέθεσε 200 ευρώ υπέρ των σκοπών της Ενώσεως Σμυρναίων.

Εις μνήμην των γονέων της, η κ. Αικατερίνη Μπεκιάρογλου – Εξαδακτύλου κατέθεσε 50 ευρώ υπέρ των σκοπών της Ενώσεως Σμυρναίων.

Εις μνήμην **ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ και ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΝΑΥΠΛΙΩΤΗ**, η κ. Γεωργία Ναυπλιώτη κατέθεσε 500 ευρώ υπέρ των σκοπών της Ενώσεως Σμυρναίων.

Εις μνήμην των γονέων της **ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ και ΑΘΗΝΑΣ ΜΑΛΤΕΖΟΥ**, η κ. Αντωνία Μαλτέζου κατέθεσε 50 ευρώ υπέρ των σκοπών της Ενώσεως Σμυρναίων.

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ
ΗΧΩ

Διμηνιαία έκδοση της
«ΕΝΩΣΕΩΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ»

Γραφεία:

Σκουφά 71Α & Μασσαλίας
106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 3633618 Fax: 210 3634636

E-mail: Ensmyrn@otenet.gr
www.enosismyrneon.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ:

Ευάγγελος Τσίρκας

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:

Νίκος Βικέτος

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ-ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ:

Κορίνα Σπηλιώτη

ΠΑΡΑΓΩΓΗ:

PRESS LINE

Μάγερ 11 – 104 38 Αθήνα

Τηλ.: 210 5225.479

Ενυπόγραφα κείμενα εκφράζουν απόψεις των συγγραφέων και δεν απηχούν κατ' ανάγκη θέσεις της εφημερίδας ή της Ενώσεως Σμυρναίων.

Η Έλλη Σολομωνίδη τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών

ΚΑΤΑ την πανηγυρική συνεδρίαση της Ακαδημίας Αθηνών, που πραγματοποιήθηκε παρουσία του Πρωθυπουργού κ. Λουκά Παπαδήμου, στις 29 Δεκεμβρίου, στη μεγάλη αίθουσα τελετών του Ιδρύματος, τιμήθηκε η σύμβουλος της Ενώσεως

Έλλη Σολομωνίδη-Μπαλάνου

Σμυρναίων και γνωστή σκισσογράφος κ. Έλλη Σολομωνίδη – Μπαλάνου για το πενήνταχρονο καλλιτεχνικό της έργο.

Όπως αναφέρει στην Έκθεση του Γεν. Γραμματέα της Ακαδημίας κ. Βασιλείου Πετράκου το Βραβείο της Ακαδημίας απονέμεται στην κ. Έλλη Σολομωνίδη «για το σύνολο της καλλιτεχνικής της δημιουργίας σε σχεδιάσματα τα οποία συνθέτουν ένα συνεχές χρονικό της θεατρικής, της μουσικής και της καλλιτεχνικής επικαιρότητας της Ελλάδος. Με τα σχέδιά της συλλαμβάνει φυσιογνωμίες, εκφράσεις, κίνηση και χαρακτηριστικά. Τα μικρά, καθημερινά δημιουργήματά της αποκτούν ζωή και σχηματίζουν το πανόραμα των καλλιτεχνικών συμβάντων του τόπου μας».

Η διάκριση της Ακαδημίας αποτελεί τιμή για όλο τον προσφυγικό κόσμο, αφού η κ. Έλλη Σολομωνίδου συνδέεται από τη μητέρα της, Σοφία το γένος Αντωνιάδη, με την Κωνσταντινούπολη και από τον πατέρα της, Σπύρο Σολομωνίδη, με τη Σμύρνη και την Καισάρεια της Καππαδοκίας. Υπενθυμίζουμε εδώ ότι ο παππούς της, Σωκράτης, είχε διατελέσει δημογέροντας στην πατρίδα του και εκδότης, μαζί με τον Γ. Υπερίδη, της ιστορικής εφημερίδας «Αμάθεια», όπως επίσης ότι θείος της ήταν ο γνωστότατος σμυρναίο-

(Συνέχεια από στη σελ. 15)

Με μικρασιατικές ρίζες ο Πρωθυπουργός Λουκάς Παπαδήμος

Έχασαν την ηρεμία τους από τους δημοσιογράφους οι κάτοικοι του χωριού Δεσφίνα της Φωκίδας σαν μαθεύτηκε η είδηση για την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον οικονομολόγο καθηγητή κ. Λουκά Παπαδήμο, καθώς δεν ήταν και λίγοι εκείνοι από τα ΜΜΕ που έσπευσαν να αναζητήσουν συγγενείς του νέου Πρωθυπουργού στο όμορφο αυτό χωριό της κεντρικής Ελλάδας. Η πληροφορία για την καταγωγή του κ. Παπαδήμου είναι βέβαια ακριβής αλλά κατά ... το ήμισυ, αφού αφορά μόνο τον πα-

τέρα του, το γεν. διευθυντή του πάλαι ποτε Ανωτάτου Συμβουλίου Δημοσίων Υπηρεσιών, Δημήτριο Παπαδήμο. Από την πλευρά της μητέρας του, της οδοντιάτρου Καλλιόπης Παπαδήμου – Κουτρούλη, ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος έχει στέρρες μικρασιατικές ρίζες. Είναι εγγονός της Σμυρναίας Πολύμνιας Γεωργ. Ανταλίδου και του Οδεμσιώτη γιατρού, Γεωργίου Κουτρούλη.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ενώσεως Σμυρναίων απέστειλε συγχαρητήρια επιστολή προς τον Πρωθυπουργό

της Ελλάδος κ. Λουκά Παπαδήμο, στην οποία μεταξύ άλλων αναφέρει: «Με συναίσθηση της μεγάλης τιμής που περιποιεί στην Ένωσιν Σμυρναίων και στο Μικρασιατικό Κόσμο της χώρας, η εκ μητρός καταγωγή σας από τη Σμύρνη και το Οδεμήςιο, παρακαλούμε δεχθείτε τα ελικρινή μας συγχαρητήρια για την ανάληψη των πρωθυπουργικών σας καθηκόντων και τις εγκάρδιες ευχές μας για την επιτυχία του έργου σας, από την οποία προσδοκούμε τα βέλτιστα για την Ελλάδα μας και το λαό της».

Συλλεκτικό Ημερολόγιο της Ενώσεως Σμυρναίων για το 2012

Δεν πρόλαβε καλά – καλά να κυκλοφορήσει το Ημερολόγιο της Ενώσεως Σμυρναίων για το 2012 και έγινε κυριολεκτικά ανάρπαστο από μέλη και φίλους του σωματείου. Το Ημερολόγιο, που εκδόθηκε σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων, περιέχει πάνω από 20 έγχρωμα και ασπρόμαυρα καρτ ποστάλ από τη Σμύρνη και τα περίχωρά της, που ανήκουν στο φωτογραφικό αρχείο της Ενώσεως.

Το Ημερολόγιο πλαισιώνει ο χαιρετισμός του προέδρου της Ενώσεως κ. Ευάγγελου Τσίρκα με την ευχή να προστεθούν οι εικόνες από την ιωνική πρωτοπολιτεία που κοσμούν την έκδοση «στα αποθέματα μνημοσύνης μας για τις ελληνικές πατρίδες της Μικράς Ασίας». Ακολουθεί το κείμενο του αντιπροέδρου του σωματείου μας κ. Φαίδωνα Παπαθεοδώρου, ο οποίος δίνει το στίγμα των σημερινών αγώνων της Ενώσεως Σμυρναίων «90 χρόνια μετά ... συνεχίζουμε να θυμόμαστε, να μιλάμε, να γράφουμε, να δημιουργούμε

για τη Σμύρνη, τη Μικρασία, την καθ' ημάς Ανατολή. ... Ενενήντα χρόνια μετά, είμαστε παρόντες». Στο τελευταίο κείμενο του Ημερολογίου με τίτλο: ««Carte postale – Το ταξίδι της ποτέ δεν τελειώνει» η κ. Ελένη Μπίστικα – Κατραμοπούλου, μέλος του Δ.Σ. της Ενώσεως, γράφει για τις καρτ ποστάλ «που στάλθηκαν σε καίριο χρόνο και τόπο, για να μας θυμίζουν την γλυκειά πατρίδα που δεν ξεχνιέται» πως «ταξιδεύουν και μιλούν με τη δική τους θωριά, όμορφες και περήφανες, που δεν φοβούνται τον χρόνο, αποδείξεις μιας Σμύρνης που

αγάπησε τα παιδιά της, που και αυτά δεν την ξεχνούν και περνούν στα δικά τους παιδιά την ίδια αγάπη της μνήμης». Και καταλήγει: «Αλλά η ευχή ταξιδεύει: “Με υγείαν και ευτυχία το 2012”». Στο οπισθόφυλλο το σκίτσο της Έλλης Σολομωνίδου Μπαλάνου, μέλος του Δ.Σ. της Ενώσεως, από τη γιορτή της Ανάστασης στην Αγία Φωτεινή της Σμύρνης. Η αναστάσιμη ελπίδα που ζει μέσα μας για καλύτερες μέρες!

Λόγω της μεγάλης του ζήτησης το ημερολόγιο θα επανεκδοθεί και θα κυκλοφορήσει εντός του Ιανουαρίου.

ENGIN AKYÜREK (Τούρκος βυζαντινολόγος):

«Κάτω τα χέρια από την Αγία Σοφία της Νίκαιας»

Πληθαίνουν οι αντιδράσεις Πακόμα και στο εσωτερικό της Τουρκίας για το ενδεχόμενο να μετατραπεί σε τζαμί το ιστορικό βυζαντινός ναός της Αγίας Σοφίας Νικαίας που λειτουργεί στις μέρες μας ως μουσείο.

Σε άρθρο του, στην εφημερίδα Cumhuriyet (Τζουμχουριέτ), με τίτλο «Κάτω τα χέρια από το Μουσείο Αγίας Σοφίας Νικαίας», ο τουρκικής καταγωγής, βυζαντινολόγος Καθηγητής Engin Akyürek αναφέρεται στο γεγονός της μετατροπής του Μουσείου της Αγίας Σοφίας της Νικαίας σε τέμενος, εκφράζοντας την αντίθεσή του για την απόφαση αυτή. Παρατηρεί δε, ότι «εάν αυτή η εκμετάλλευση της θρησκείας δεν είναι σκόπιμο πολιτικό σόου, τότε είμαστε αντιμέτωποι με μία ιδιαίτερα ανησυχητική κατάσταση».

Ενας άλλος Τούρκος πανεπιστημιακός, ο καθηγητής Cengiz Bektaş στην εφημερίδα Evrensel αναφέρεται στη μετατροπή σε τζαμί της Αγίας Σοφίας Νικαίας εκφράζοντας την απορία του και την αντίθεση του, λέγοντας ότι αυξήθηκαν αυτοί οι οποίοι δεν “παίζουν μαθήματα”, δεν διδάσκονται από το παρελθόν. «Ειδικά, δεν θα επαναλαμβάνονταν τα λάθη. Η Ανατο-

λή (Μικρά Ασία) είναι μία χοάνη πολιτισμών, γλωσσών, θρησκειών κ.α.», σημειώνει.

Ο βουλευτής Τ. Νεράντζης

Για νέα πολιτιστική βαρβαρότητα κατηγορεί τους Τούρκους ο βουλευτής της Ν.Δ. Β' Πειραιά Τάσος Νεράντζης, καθώς «μετέτρεψαν αυθαίρετα και αιφνιδιαστικά» σε τζαμί το Μουσείο της Αγίας Σοφίας στη Νίκαια της Βιθυνίας. «Το θέμα έχει σημαντικές και πολυσήμαντες διαστάσεις» υποστηρίζει ο Νικαϊώτης πολιτικός, ο οποίος μάλιστα κατέθεσε ερώτηση στη Βουλή που απευθύνεται προς τον Υπουργό Εξωτερικών. Ολόκληρο το κείμενο της ερώτησης του κ. Νεράντζη έχει ως εξής:

Οδοντηρή έκπληξη ένοιωσαν και έντονα αποδοκίμασαν η χριστιανική αλλά και η επιστημονική κοινότητα, όπου γης, την αυθαίρετη, εκ μέρους των Τούρκων, μετατροπή σε τζαμί του Μουσείου της Αγίας Σοφίας, στη Νίκαια της Βιθυνίας.

Η Νίκαια της Βιθυνίας, αρχαία και ακμαιότατη πόλη της Μικράς Ασίας, διετέλεσε για 56 έτη (μετά την άλωση δηλαδή της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους) πρωτεύουσα του Βυζαντινού Κρά-

τους. Εντός του ναού δε της Αγ. Σοφίας διεξήχθησαν οι εργασίες της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, η οποία απεφάσισε την αναστήλωση και την προσκύνηση των ιερών εικόνων.

Κορυφαίοι Τούρκοι ακαδημαϊκοί δάσκαλοι, όπως ο Engin Akyürek και ο Cengiz Bektaş αρθρογράφησαν, αποδοκίμαζοντας έντονα την ενέργεια αυτή και καλώντας όσους έχουν πολιτιστικές ευαισθησίες να αντιδράσουν.

Αλλά και στην Ελλάδα υπήρξε έντονη συγκίνηση σε θρησκευτικούς και πατριωτικούς κύκλους, λαμβανομένων υπόψη και ότι το 1922 πολλοί πρόσφυγες από τη Βιθυνία εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα, αλλά και ότι μια από τις μεγαλύτερες προσφυγούπολεις της χώρας είναι η Νίκαια του Πειραιά.

Καταλήγοντας ο κ. Νεράντζης ρωτάει τον Υπουργό Εξωτερικών εάν: (α) Ελαβε γνώση αυτής της νέας πολιτιστικής βαρβαρότητας των Τούρκων; Και (β) Σε ποιές ενέργειες προέβη ή πρόκειται να προβεί και πότε;».

Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Όπως μας πληροφορεί από την Κύπρο ο συνεργάτης μας Αριστείδης Βικέτος, το θέμα της μετατρο-

πής σε τέμενος του ιστορικού ναού της Αγίας Σοφίας στη Νίκαια έθεσε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 21 Νοεμβρίου, ο Κύπριος ευρωβουλευτής του ΔΗΣΥ και εκ των αντιπροέδρων του ΕΛΚ Γιαννάκης Κασουλίδης.

Ο Κύπριος ευρωβουλευτής αναφέρει ότι κατόπιν αποφάσεως της Γενικής Διεύθυνσης Βακουφίων της Τουρκίας και έπειτα από αμφιλεγόμενες εργασίες ανακαίνισης, ξεκίνησε να λειτουργεί ως τέμενος ο ναός της Αγίας Σοφίας στη Νίκαια (Iznik). Ο Κύπριος ευρωβουλευτής επισημαίνει στην ερώτησή του την ιστορική αξία του ναού και τονίζει πως «Η υλική (εν μέρει) και πνευματική (πλήρης) αλλοίωση του εν λόγω ιερού τόπου λατρείας και η συνεπακόλουθη αναίρεση του δικαιώματος του εκκλησιαζέσθαι των Χριστιανών της περιοχής είναι κάθιστα αντίθετα με τις αρχές και αξίες της ΕΕ και των Ηνωμένων Εθνών».

Ο κ. Κασουλίδης ρωτά πώς μπορεί να παρέμβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη διάσωση του ιστορικής αξίας αυτού ναού της Νικαίας, μιας πόλης με την οποία έχει στενούς πνευματικούς δεσμούς ολόκληρη η Χριστιανοσύνη, ανεξαρτήτως δόγματος.

ΕΝΩΣΙΣ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ Ιανουάριος – Μάρτιος 2012

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2012

ΔΕΥΤΕΡΑ 23/1, ώρα 19.00, Βιβλιοθήκη Ενώσεως Σμυρναίων (οδός Καρύτση 3)

Εκδήλωση αφιερωμένη στο Σμυρνιό ζωγράφο Γεώργιο Προκοπίου. Θα μιλήσουν οι Κλαίρη Προκοπίου, φιλόλογος, Προκόπης Παπαστρατής, καθηγητής Παντείου Παν/μίου και Γιώργος Προκοπίου, καθηγητής Ε.Μ.Π.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2012

ΠΕΜΠΤΗ 2/2, ώρα 18.00, Λέσχη Αξκών Ενόπλων Δυνάμεων (πλατ. Ρηγίλλης)

Κοπή Βασιλόπιτας Ενώσεως Σμυρναίων. Ζωντανή ελληνική μουσική. Παραδοσιακοί χοροί και τραγούδια της Μικράς Ασίας. (Θα εκδοθεί αναλυτικό πρόγραμμα).

ΔΕΥΤΕΡΑ 6/2, ώρα 19.00, Βιβλιοθήκη Ενώσεως Σμυρναίων (οδός Καρύτση 3)

Διάλεξη Αγγ. Γαβριήλ με θέμα «Τέσσερις ρομαντικοί ποιητές και η Σμύρνη. (Αλεξ. Σούτσος-Θεόδ. Ορφανίδης, Ηλ. Τανταλίδης και Ιω. Καρασούτσας)». Ομιλητής ο κ. Αρχάγγελος Γαβριήλ, τ. σχολ. σύμβουλος φιλόλογος.

ΚΥΡΙΑΚΗ 19/2, ώρα 08.30, Ι. Ναός Αγίου Γεωργίου Καρύκη (πλατ. Καρύκη)

Θ. Λειτουργία μετ' αρτοκλασίας επ' ευκαιρία της εορτής του Αγίου Πολυκάρου, επισκόπου Σμύρνης. Στη συνέχεια θα προσφερθούν καφές και αναψυκτικά στη Βιβλιοθήκη της Ενώσεως Σμυρναίων.

ΜΑΡΤΙΟΣ 2012

ΔΕΥΤΕΡΑ 5/3, ώρα 19.00, Βιβλιοθήκη Ενώσεως Σμυρναίων (οδός Καρύτση 3)

Εκδήλωση αφιερωμένη στο μικρασιατι-

κής καταγωγής Γάλλο συγγραφέα Κλεμάν Λεπίδη (Κλεάνθη Τσελεμπίδη) με ομιλήτρια την κ. Κατερίνα Σπυροπούλου, καθηγήτρια Γαλλικής Γλώσσας – διδάσκουσα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

ΣΑΒΒΑΤΟ 24/3, ώρα 11.00, Βιβλιοθήκη Ενώσεως Σμυρναίων (οδός Καρύτση 3)

Τακτική Γενική Συνέλευση των μελών του σωματείου. Σε περίπτωση μη απαρτίας θα επαναληφθεί το επόμενο Σάββατο 31/3, την ίδια ώρα. (Θα σταλούν προσκλήσεις στα μέλη).

ΔΕΥΤΕΡΑ 26/3, ώρα 19.00, Βιβλιοθήκη Ενώσεως Σμυρναίων (οδός Καρύτση 3)

Διάλεξη με θέμα «Η συμβολή των Μικρασιατών στην Επανάσταση του 1821» και ομιλητή τον κ. Τάκη Σαλκιτζόγλου, επιτ. δικηγόρο και συγγραφέα.

Ένας διακεκριμένος Μικρασιάτης της διασποράς

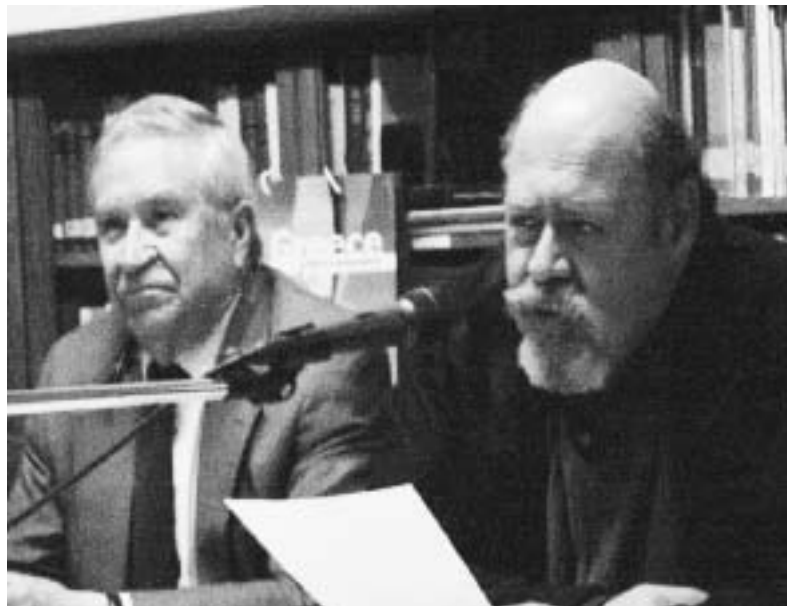
Ο Όμηρος Αριτζής τιμήθηκε από την Ένωση Σμυρναίων

Παρουσία του προξένου του Μεξικού στην Αθήνα και πολλών ανθρώπων των Γραμμάτων πραγματοποιήθηκε στις 31 Οκτωβρίου, το απόγευμα, στη Βιβλιοθήκη της (οδός Καρύτση 3) η εκδήλωση που οργάνωσε η Ένωση Σμυρναίων για να τιμήσει τον μικρασιατικής καταγωγής διάσημο Μεξικανό συγγραφέα, ποιητή, διπλωμάτη και ακτιβιστή Homero Aridjis (Όμηρο Αριτζή).

Ο Όμηρος Αριτζής γεννήθηκε στη μικρή πόλη Κοντεμπέκ του Μεξικού το 1940 και είναι το μικρότερο από τα πέντε παιδιά του Νικία Αριτζή, Μικρασιάτη πρόσφυγα από τα Θείρα της Μ. Ασίας, ο οποίος μετά το 1922 αναζήτησε μια καλύτερη ζωή στο Μεξικό. Πολυγραφοτάτος ποιητής και πεζογράφος έχει στο ενεργητικό του 40 βιβλία με ποίηση, μυθιστόρημα, δοκίμιο, θέατρο και παιδική λογοτεχνία. Πολλά από αυτά έχουν δημοσιευτεί σε ξένες γλώσσες. Το ιστορικό του μυθιστόρημα «1492» (Μεξικό 1985) έγινε best seller και μεταφράστηκε σε 12 γλώσσες. Ίδρυσε και προεδρεύει της «Ομάδας των

100», με εκλεκτούς Μεξικανούς διανοοπαρεμβαίνουν συχνά για οικολογικά προβλήματα της χώρας τους. Για τη δράση του αυτή απέσπασε τρία διεθνή βραβεία. Υπήρξε επίσης καθηγητής στα Πανεπιστήμια της Ιντιάνα, της Νέας Υόρκης και Κολούμπια στις ΗΠΑ. Υπηρέτησε ως πρέσβης του Μεξικού στην Ελβετία και στην Ουνέσκο. Διετέλεσε πρόεδρος της Παγκόσμιας Οργάνωσης Συγγραφέων (PEN) για 10 χρόνια και είναι αντεπιστέλλον μέλος της ελληνικής Εταιρείας Συγγραφέων.

Στην εκδήλωση, ύστερα από σύντομη εισήγηση του προέδρου της Ενώσεως Σμυρναίων, κ. Ευάγγελου Τσίρκα, μίλησε ο αντιπρόεδρος του σωματείου κ. Φαίδων Παπαθεοδώρου με θέμα «Τα Θείρα Μικράς Ασίας, πατρίδα της οικογένειας Αριτζή». Στη συνέχεια ο συγγραφέας και μεταφραστής Γιώργος Ρούβαλης αναφέρθηκε στο έργο του Όμηρου Αριτζή και διάβασε ποιήματα από τη συλλογή «Ηλιακά και άλλα ποιήματα» (Μετάφραση: Έλσα Κορνέ-

Όμηρος Αριτζής (αριστερά) με τον Γιώργο Ρούβαλη στην εκδήλωση της Ενώσεως Σμυρναίων (Φωτογραφία από το περιοδικό Επίκαιρα, 17/11-23/11/11).

τη, Γιώργος Ρούβαλης. Κοινωνία των (δε)κατων, Αθήνα 2011), που κυκλοφόρησε την ημέρα της εκδήλωσης. Ανάμεσα στα ποιήματα που διαβάστηκαν ήσαν «Τα άσπρα σύκα της Σμύρνης», «Η θεία Ερμιόνη», «Σινέ Απόλλων» κ.ά. Τελευταίος έλαβε το λόγο ο Όμηρος Αριτζής ο οποίος διάβασε στα ισπανικά αποσπάσματα από το ημερολόγιο του πατέρα του, ενώ μετάφραζε απευθείας ο Γιώργος Ρούβαλης. Ο Νικίας Αριτζής είχε πολεμήσει με τον ελληνικό στρατό εναντίον των Τούρκων και ήταν ένας από τους

τελευταίους που εγκατέλειψαν τη Σμύρνη, λόγω της σφαγής το 1922.

Στο Μεξικανό ποιητή ο πρόεδρος της Ενώσεως Σμυρναίων επέδωσε εκ μέρους του σωματείου τιμητικό δίπλωμα και αναμνηστική πλακέτα.

Προς τιμήν του ποιητή και της κυρίας Ομ. Αριτζή, το Διοικητικό Συμβούλιο της Ενώσεως Σμυρναίων παρέθεσε δείπνο στο ξενοδοχείο «ΤΙΤΑΝΙΑ», της οδού Πανεπιστημίου, στο οποίο παρέκάθησαν ο πρόξενος του Μεξικού και ο κ. Γ. Ρούβαλης μετά της συζύγου του.

Άρχοντας Προστάτης των Γραμμάτων ο καθηγητής Νικόλαος Ουζούνογλου

Ένας καλός φίλος και συνεργάτης στον αγώνα των μικρασιατικών συλλόγων για τη διατήρηση της μνήμης των πατρίδων της καθ' ημάς Ανατολής, ο πρόεδρος της ΟΙ.ΟΜ.ΚΩ. καθηγητής του Ε.Μ.Π. κ. Νικόλαος Ουζούνογλου ανήκει από τις 5 Δεκεμβρίου στη μεγάλη οικογένεια των οφφικιάλων της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας, καθώς έλαβε το οφφίκιο του Άρχοντα Προστάτη των Γραμμάτων. Η χειροθεσία του νέου Άρχοντα πραγματοποιήθηκε

Ο καθηγητής Νικόλαος Ουζούνογλου μετά τη χειροθεσία του σε άρχοντα της ΜΧΕ.

την παραμονή της ονομαστικής του εορτής μετά τον μέγα

εσπερινό στον πανηγυρίζοντα Ι. Ναό του Αγίου Νικολάου

Υψωμαθείων της Κωνσταντινούπολης από τον ίδιο τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο.

Προσφωνώντας τον νέο Άρχοντα ο σεπτός Προκαθήμενος της Ορθοδοξίας του υπενθύμισε πως με το οφφίκιο και τον Σταυρό που το συνοδεύει κατέστη συγκυρηναίος της εσταυρωμένης και μαρτυρικής Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως και τον πρότρεψε να συνεχίσει την προσφορά του εις την νεότητα και την παιδεία «μετά μείζονος ζήλου και αγάπης».

Εμφανώς συγκινημένος ο κ. Ουζούνογλου στην αντιφώνη-

(Συνέχεια στη σελ. 7)

Γαλλικές αρχαιολογικές έρευνες στη Σμύρνη, 1680

Του ΠΕΤΡΟΥ ΜΕΧΤΙΔΗ

Με ενδιαφέρον διάβασα το Μάρθρο της συναδέλφου Μαίρης Γκικάκη για τις αρχαιότητες της Σμύρνης που βρίσκονται στο μουσείο του Λούβρου (Μ. Ηχώ, 410, Μάρτιος / Απρίλιος 2011). Το δικό μου άρθρο αποτελεί συνέχεια- συμπλήρωση αυτού του άρθρου και αναφέρεται α. στον τρόπο απόκτησης του «Δία της Σμύρνης» τον 17ο αιώνα, β. στην παρουσία στην πόλη του Antoine Galland, καθώς και γ. στην προσπάθεια διεκδίκησης του αγάλματος από το δήμαρχο Σμύρνης.

Ανάμεσα στα χιλιάδες εκθέματα¹ του μουσείου του Λούβρου μπορούμε να δούμε το «Δία της Σμύρνης». Πρόκειται για μνημειακό άγαλμα ρωμαϊκών χρόνων ύψους 2,34 μέτρων που μεταφέρθηκε στη Γαλλία το 1680. Αρχικά θεωρήθηκε άγαλμα Ασκληπιού², αλλά αποκαταστάθηκε το 1686 από το γλύπτη Pierre Granier ως «Δίας» με την προσθήκη του χεριού με τον κεραυνό. Έως και τον 19ο αιώνα η αποκατάσταση των μη ολόκληρων αγαλμάτων ήταν διαδεδομένη πρακτική, ειδικά στην Ιταλία. Με τα σημερινά δεδομένα όμως μιλάμε για καταστροφή τμήματος του αυθεντικού αγάλματος που δυσκολεύει τη μελέτη του.

Το άγαλμα του Δία ανήκει μαζί με άγαλμα Απόλλωνα, επίσης ρωμαϊκών χρόνων, σε μία ομάδα «αρχαίων» που μεταφέρθηκαν στη Γαλλία από τη Σμύρνη και τη γύρω περιοχή επί Λουδοβίκου ΙΔ³ με ενέργειες του Antoine Galland (1646- 1715).

Ο Galland ήταν ακόλουθος του Γάλλου πρεσβευτή στην Κωνσταντινούπολη Nointel⁴, περιηγητής και μεταφραστής της πρώτης μετάφρασης στην Ευρώπη του αραβικού «Χίλιες και μία νύχτες»⁵. Ο Κ. Σιμόπουλος αναφέρει ότι «ήταν ανάμεσα στους εκλεκτούς πεπαιδευμένους συνεργάτες του Nointel, είχε σπουδάσει ανατολικές γλώσσες⁶, κατώρθωσε να εκμάθη την ομιλούμενη ελληνική»⁷. Υπήρξε πολυγλώσσος και μεταξύ των έργων του είναι και το «La voyage à Smyrne» (1678). Η δράση του Galland εντάσσεται «στις εκστρατείες αρπαγής ή αγοράς αρχαιοτήτων, ειδών τέχνης και σπάνιων ελληνικών χειρογράφων για την

Antoine Galland (1646-1715)

προσωπική συλλογή (του Nointel) ή για λογαριασμό του Λουδοβίκου ΙΔ' και του Κολμπέρ»⁸. Ή όπως έγραψε σε επιστολή του ο Ρισελιέ: «Εφόσον τα ωραιότερα μνημεία της αρχαιότητας φαίνεται να έχουν επιβιώσει από τις κακουχίες τόσων αιώνων [...] έχω ήδη γράψει σ' όλη την Ανατολή και έχω εκδώσει τις απαραίτητες διαταγές, όπου υπάρχουν πρόξενοι της Γαλλίας, να ψάξουν επιμελώς για οτιδήποτε»⁹.

Η περιγραφή της αποστολής του Galland στη Σμύρνη – εκτός από το «La voyage à Smyrne» – σώζεται σε επιστολή (1 Νοεμβρίου 1680)¹⁰ του ίδιου προς τον αββά της Βουλής (abbé de Chambre):

«Την επομένη της άφιξής μου στη Σμύρνη, είδα στον Ολλανδό έμπορο δύο μεγάλα μαρμάρινα αγάλματα αρκετά ωραία, το ένα του Δία και το άλλο μιας γυναίκας, του οποίου έλειπε το κεφάλι. Ήταν ντυμένη και οι πτυχές ήταν θαυμάσιες. Αλλά δεν μπόρεσα να δω παρά το σχέδιο ενός αγάλματος του Απόλλωνα Πύθιου, το οποίο είχε σταλεί στη Γαλλία με ένα πλοίο, που έφυγε τότε για τη Μασσαλία με συνοδεία ενός βασιλικού πλοίου»¹¹. Ο ίδιος ο έμπορος βρήκε τέσσερα παλιά κεφάλια με ένα μεγάλο μάρμαρο σκαλισμένο με ελληνικά γράμματα, το οποίο είχε τέσσερις επιγραφές εποχής διαφόρων ρωμαίων αυτοκρατόρων, με αναφορές σε Βάκχο και αγώνες [...] προς τιμήν του. Το πιο παράξενο που είχε (ο έμπορος) ήταν μία επιστολή του αυτοκράτορα Αυρηλίου πριν γίνει Καίσαρ, που την απευθύνει προς τους ιερείς του θεού και τους ευχαριστεί για τα καλά λόγια για τη γέννηση του παιδιού του. Η πιο

παλιά από τις επιγραφές αναφερόταν στον αυτοκράτορα Δομιτιανό. [...] ακόμη μία επιγραφή αφιερωμένη στον ίδιο το Βάκχο από κάποιον Οινόμαο [...] Αυτά τα αγάλματα, κεφαλές και επιγραφές που αντέγραψα τα έστειλα στον M. Spon για να αυξήσει τη συλλογή του βρέθηκαν σε ένα αμπέλι λίγο κάτω από το στάδιο, όπου πήγα με τον Πρόξενό μας»¹². Ο κόπος του ταξιδιού μας άξιζε, γιατί είδαμε μία παλιά τοιχογραφία που παρίστανε εκ του φυσικού (παράσταση με) μία μορφή με άλογο, οπλισμένη με κράνος στο κεφάλι, μία άλλη μισή, έναν άνδρα γυμνό στη στάση ενός ανθρώπου που κάποιος θα του κόψει το κεφάλι και άλλες τρεις μορφές ντυμένων γέρων. Οι κεφαλές ήταν καλά διατηρημένες με πολύ ωραίο σχέδιο. Το σύνολο ήταν ζωγραφισμένο με λάδι πάνω σε ένα στρώμα γύψο¹³ που δεν είχε περισσότερο από δύο γραμμές πάχος, για αυτό μπορούσε να αφαιρεθεί χωρίς να αφαιρέσουν κάτι ολόκληρο»¹⁴. Από κάτω από αυτό το στρώμα βλέπουμε ένα άλλο ίδιου πάχους και σε ένα τρίτο από κάτω με τα ίδια χαρακτηριστικά που έδειχναν ότι ζωγράφισαν την ίδια ιστορία με την πρώτη. Αυτή η εφεύρεση για να συνεχίσουν περισσότερο μια ζωγραφιά μου φάνηκε πολύ παράξενη. [...]. Ο τόπος που βρισκόταν ήταν ένα κτίριο μακρύ και φαρδύ, στεγασμένο με τρούλο¹⁵, ζωγραφισμένο με μωσαϊκά, αυτό που οι Λατίνοι ονομάζουν tessellatum opus. [...] Η πρώτη μου φροντίδα όταν έφτασα (στη Σμύρνη) ήταν να ψάξω για παλιά νομίσματα (medailles) και ελληνικά χειρόγραφα (βιβλία). Βρήκα μερικά νομίσματα, αρκετά περιέργα, και δίνω τον κατάλογο, και άλλα που θα μπορούσα να βρω αργότερα σε άλλη ευκαιρία. Αγόρασα πρώτα δύο ελληνικά χειρόγραφα. Το ένα είχε συλλογή από Συνόδους με εκκλησιαστικές επιστολές του Αγίου Βασιλείου, του Πέτρου και του πατριάρχη Αλεξανδρείας Διονυσίου και στο τέλος υπήρχε ένα μικρό κείμενο με τίτλο «Περί Φράγγων» (sic στο πρωτότυπο), δηλαδή αναφέρεται σε Φράγγους ή Λατίνους, το οποίο περιείχε περίπου είκοσι άρθρα για πράγματα που οι Έλληνες κατηγορούσαν τη Ρωμαϊκή εκκλησία για τη θρησκεία. Το άλ-

λο χειρόγραφο ήταν ένα είδος κατήχησης με ερωτήσεις και απαντήσεις για την πίστη και τα μυστήρια. Υπήρχε ακόμα σύσταση σε εξομολογητές για καλή εξομολόγηση και μία ομολογία πίστης που δεν απευθύνεται στο Άγιο Πνεύμα, αλλά μόνο στον Πατέρα». Και σε άλλο σημείο: «Αγόρασα στη Σμύρνη ένα νόμισμα από το νησί Τένεδος με την επιγραφή ΤΕΝΕΔΙΩΝ»¹⁶.

Ο Galland παρέμεινε με διαστήματα στη Σμύρνη ως το σεισμό του 1688, όταν γκρεμίστηκε το σπίτι του και έφυγε για τη Γαλλία μετά από περίπου δέκα χρόνια αναζητήσεων και «αρχαιολογικών» ερευνών. Στο βιβλίο του Henri August Omont (σελ. 220-221) υπάρχει αναλυτικός κατάλογος με τα έξοδα που έκανε ο Galland τα χρόνια 1683-1688 για να αποκτήσει νομίσματα ή χειρόγραφα.

Το κείμενο του Galland με την περιγραφή της θέσης / κτίσματος όπου βρέθηκαν τα αγάλματα δημιουργεί πολλά ερωτηματικά. Η περιγραφή της «παλιάς εικόνας» (peinture) - κατασκευή με λάδι / τέμπρα, υπόστρωμα γύψου - θυμίζει περισσότερο τοιχογραφία (στα γαλλικά *peinture murale*) με πολυπρόσωπη παράσταση μαρτυρίου ή σκηνή από βίο στρατιωτικού αγίου. Τα επάλληλα στρώματα θυμίζουν επιζωγραφίες.

Δεύτερο ζητούμενο είναι η εύρεση του ναού (κοντά στο στάδιο) με τρούλο και ψηφιδωτό δάπεδο που σώζεται, χωρίς μάλιστα να αναφέρεται ρητά ότι πρόκειται για χριστιανικό ναό.

Στην ίδια περιοχή «λίγο κάτω από το στάδιο», αυτή την περίοδο (17ος αιώνας) υπήρχε και αναφέρεται από πολλούς περιηγητές ο τάφος του αγίου Πολυκάρπου¹⁷. Όμως τον 17ο αιώνα ήταν ήδη μουσουλμανικό ιερό και στο «Voyage à Smyrne» ο Galland αναφέρεται (2000, σελ. 90) στην εκκλησία του Αγ. Πολυκάρπου «μεταξύ του κάστρου και της Saint-Venerande. Επίσης στις πλαγιές του Πάγου βρισκόταν ο ναός του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου»¹⁸. Η απάντηση είναι δύσκολη. Πρόκειται για κακή / ελλιπή περιγραφή ενός από αυτά τα γνωστά κτίσματα ή για άγνωστη χριστιανική/ βυζαντινή εκκλησία

(Συνέχεια από τη σελ. 5)

σή του ευχαρίστησε τον Παναγιώτατο για την υψίστη τιμή που του επιφύλαξε, αναφέρθηκε στους δεσμούς του με τη γεννητόρα γη της Πόλης, στους προγόνους του από τη γη της Καππαδοκίας, στους δασκάλους και στην οικογένειά του. Δεν παρέλειψε να κάνει λόγο και στους συναδέλφους του στην ΟΙ.ΟΜ.ΚΩ. «στα εκπατρισμένα τέκνα της Ιερής αυτής Πόλης» που πιστεύουν το λαμπρό μέλλον της Ρωμιούσνης σκοπό

για τον οποίο, όπως είπε, «μοχθούμε όλοι μας παντού εντός και εκτός της Βασιλεύουσας». «Η δικαιοσύνη και η αποκατάσταση της Ρωμιούσνης είναι ταυτόσημη με την επικράτηση του δικαίου και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας», τόνισε και κατέληξε: «Εξ ονόματος όλων δεσμευομαι να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας με ειλικρινές και ενωτικό πνεύμα, με υπομονή και καρτερικότητα για το καλό της Ρωμιούσνης».

«Φως εξ Ανατολών» στον Ιανό

Στις 28 Νοεμβρίου 2011 έγινε στον Ιανό η παρουσίαση του τρίτου μέρους της μυθιστορηματικής τριλογίας του Ευάγγελου Μαυρουδή *Επιστροφή στη Σμύρνη* με τίτλο «Φως εξ Ανατολών». Το βιβλίο που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Κέδρος παρουσίασαν ο στρατηγός Ευάγγελος Τσίρκας, πρόεδρος της Ένωσης Σμυρναίων, ο ιστορικός Αντώνης Κλάψης και η συγγραφέας Έλενα Χουζούρη. Αποσπάσματα διάβασε η ηθοποιός Λυδία Κονιόρδου. Ο κ. Τσίρκας υπογράμμισε τη λεπτομερειακή περιγραφή των Μικρασιατικών μαχών στο βιβλίο αναλύοντας κριτικά τα στρατηγικά σφάλματα του στρατού μας κατά τη διάρκεια της εκστρατείας. Τις ρεαλιστικές δυνατότητες του κινήματος της Μικρασιατικής Άμυνας που επίσης περιγράφεται αναλυτικά στο μυθιστόρημα παρουσίασε ο κ. Κλάψης με ιδιαίτερη αναφορά στο ρόλο και τις προσδοκίες του Αγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης. Τέλος η κα Χουζούρη αναφέρθηκε στις λογοτεχνικές αρετές του έργου και κυρίως στην πρισματική παρουσίαση των γεγονότων, στοιχείο πρωτοτυπίας και μοναδικότητας για την τριλογία. Στη φωτογραφία το πάνελ των ομιλητών και ο συγγραφέας.

εγκαταλελειμμένη το 1680;

Τα δύο αγάλματα, Δία και Απόλλωνα, που εκτίθενται στην πτέρυγα Ελληνικών, Ρωμαϊκών και Ετρουσκικών του Λούβρου¹⁹ αποτέλεσαν το θέμα μίας πρότασης / αιτήματος του δημάρχου Σμύρνης Aziz Kocaoglu τον Νοέμβριο 2009 προς το μουσείο του Λούβρου για τον επαναπατρισμό τους ως αποτέλεσμα λαθρονασκαφής ή παράνομης απόκτησης.

Η απάντηση του διευθυντή του Μουσείου του Λούβρου, Henri Loyrette, δόθηκε με συνέντευξη τύπου τον Ιανουάριο 2010. Αναφέρει χαρακτηριστικά «τα δύο γλυπτά που βρίσκονται στο μουσείο αποκτήθηκαν από την τουρκική αγορά νόμιμα, λόγω των προνομιακών σχέσεων του Γάλλου βασιλιά Λουδοβίκου ΙΔ' με τη χώρα σας. Αντίθετα με όσα υποστηρίζει ο δήμαρχος Σμύρνης, οι διεθνείς συμφωνίες δεν αφορούν την επιστροφή έργων τέχνης που αποκτήθηκαν νόμιμα πριν από αιώνες. Η διεθνής συμφωνία κατά της αρχαιοκαπηλίας που αποδέχτηκε η Γαλλία το 1997 δεν αναφέρεται σε αγορές του παρελθόντος. Αυτά τα έργα τέχνης είναι βασικά μέρη της Γαλλικής συλλογής και δεν πρόκειται να επιστραφούν».

Όσο και να μη θέλω να συμφωνήσω με αυτά τα επιχειρήματα, θεωρώ ότι κινούνται σε σωστή νομική βάση. Μιλάμε για άλλες εποχές και άλλες πρακτικές. Τα αγάλματα φαίνεται ότι μεταφέρθηκαν νόμιμα στη Γαλλία.

Η προσπάθεια του δημάρχου Σμύρνης Aziz Kocaoglu κινείται, μετά την κατηγορηματική αυτή άρνηση, προς στη μελλοντική έκθεση των αγαλμάτων στη Σμύρνη. Στην Τουρκία το θέμα πήρε ιδιαίτερες διαστάσεις (αναφορές σε εφημερίδες, blogs, ομάδα στο facebook)*.

*Ευχαριστώ τη Χάρη Βασιλειάδου-Πασχαλίδου για τη μετάφραση του γαλλικού κειμένου.

1. Κατά τη Μαίρη Γκικάκη (ο.π.) αναφέρονται στους καταλόγους του Λούβρου περίπου 1600 αντικείμενα με προέλευση τη Σμύρνη.

2. Πιθανή θέση, κατά τους περιηγητές, του ναού του Ασκληπιού 'τα θεμέλια πάνω από το εβραϊκό νεκροταφείο' (F.V.J. Arundell, vol. II, σελ. 407-411)

3. Βασιλιάς 'Ηλιος', 1638- 1715. Βασιλεύει υπό κηδεμονία από 5 ετών (1643) και ουσιαστικά από το 1661 ως το θάνατό του.

4. Η θητεία του στην Κωνσταντινούπολη περιγράφεται στο 'L' Odysee d' un ambassadeur. Les voyages du marquis de Nointel (1670- 80)' - εκδόθηκε από τον Albert Bandal (1900)

5. Μάλιστα κατηγορήθηκε από άλλους Οριενταλιστές ότι οι ιστορίες δεν είναι αυθεντικές αλλά τις 'ανακάλυψε' στους παραμυθάδες των δρόμων της Σμύρνης και των άλλων πόλεων της Ανατολής που ταξίδεψε

6. Τουρκικά, αραβικά, περσικά.

7. Κ. Σιμόπουλος, τόμος α', σελ. 666-669 'Το ημερολόγιο του Galland, 1674'

8. Κ. Σιμόπουλος, τόμος α', σελ. 652

9. Στο Richard Stoneman, 'Αναζητώντας την Κλασική Ελλάδα', 1996, σελ. 135, μετάφραση Ελ. Αγγελομάτη- Τσουγκαράκη (περισσότερα για τους Γάλλους αρχαιοθήρες στο ίδιο βιβλίο, σελ. 134- 170 'Μάρμαρα για τον Γάλλο βασιλιά, 1667- 1789')

10. Bibl. roy. de Munich, ms francais 727, t. II, p. 16-21 & 25-26 (στο Henri August Oumont, 1902, σελ. 209-211) Περιγραφή των αγαλμάτων επίσης από τον Etienne Michon 'Trois

statues antiques provenant de Smyrne, dans ancienne collection du roi', (REG 16, 1903, 198- 207)

11. Προφανώς μία παλαιότερη επίσημη 'αρχαιολογική' αποστολή. Το άγαλμα αρχικά ήταν στις Βερσαλλίες και αργότερα στο Λούβρο (αριθμός 73 στον Κατάλογο Frohner)

12. Πιθανώς ο Fouquier (Henri August Oumont, 1902, σελ. 186)

13. Κονιάμα.

14. Εννοεί από την παράσταση. Αυτός είναι σήμερα ο σωστός τρόπος αποτοίχισης τοιχογραφιών.

15. Voute: τρούλος ή θόλος

16. Henri August Oumont, 1902, σελ. 215

17. Π. Μεχτίδης 'Μ. Ηχώ' 387 Μάρτιος-Απρίλιος 2007 'Ο τάφος του Αγίου Πολύκαρπου στη Σμύρνη'

18. Για τον ναό του Αγ. Ιωάννη Θεολόγου: Π. Μεχτίδης, Β. Αγιαννίδης, «Ο ναός του Αγίου Ιωάννη Θεολόγου στη Σμύρνη και το Ευαγγέλιο του Μελέτιου Πετροκόκκινου», Πελοπόννησος, 51, φθινόπωρο 2009 και αναδημοσίευση στη Μικρασιατική Ηχώ, 406,407

19. Για όσους επισκεφθούν το Λούβρο: το άγαλμα Δία εκτίθεται στην πτέρυγα Denon, ισόγειο, αίθουσα Α. Αριθμός καταλόγου Ma 13 (MR 255). Το άγαλμα Απόλλωνα στην ίδια πτέρυγα, αίθουσα 10, αριθμός καταλόγου Ma 928 (MR 79).

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ενώσεως Σμυρναίων
και η εφημερίδα «Μικρασιατική Ηχώ»
σας εύχονται

Χρόνια Πολλά και Καλή Χρονιά

Με θέμα «Η μάχη του Μαντζικέρτ. Η αρχή της πτώσεως της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και του ξεριζωμού του χριστιανισμού από τη Μικρά Ασία» μίλησε το βράδυ της 3ης Οκτωβρίου

2011, στη Βιβλιοθήκη της Ενώσεως Σμυρναίων, ο αντιστράτηγος ε.α. και ιστορικός κ. Γεώργιος Λιάκουρης. Από την ομιλία του αυτή το απόσπασμα που ακολουθεί.

Η μάχη του Μαντζικέρτ

Συνέπειες της ήττας - Διαπιστώσεις - Συμπεράσματα

Του ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΙΑΚΟΥΡΗ
Αντιστρατήγου ε.α. - Ιστορικού

Η ήττα στη μάχη του Μαντζικέρτ υπήρξε από τις σημαντικότερες της ιστορίας της Βυζαντινής αυτοκρατορίας και σε ευρωπαϊκό επίπεδο ένα από τα σπουδαιότερα και δραματικότερα της ευρωπαϊκής ιστορίας. Και τούτο διότι άνοιξε πλέον τις θύρες για την κατάληψη της Βυζαντινής Ανατολής. Η ήττα αυτή θεωρείται από πολλούς ιστορικούς ως η αρχή του τέλους της Βυζαντινής κυριαρχίας στη Μικρά Ασία και μακροπρόθεσμα του τέλους της αυτοκρατορίας. Ο ιστορικός A. Gfrorer στο έργο του «Byzantinische Geschichten» αναφέρει ότι μετά από αυτή τη μάχη το κράτος του Βυζαντίου περιήλθε στα χέρια των Τούρκων, ενώ άλλος, ο Gelzer, ονομάζει τη μάχη «θανάσιμη στιγμή για τη μεγάλη Βυζαντινή αυτοκρατορία ... αν και οι συνέπειές της, με όλες τις τρομερές τους πλευρές, δεν έγιναν αισθητές αμέσως, το ανατολικό τμήμα της Μικράς Ασίας, η Αρμενία και η Καππαδοκία-οι επαρχίες, από τις οποίες προήλθαν τόσο περίφημοι αυτοκράτορες και πολεμιστές και που αποτελούσαν την κύρια δύναμη της Αυτοκρατορίας-χάθηκαν για πάντα, ενώ οι Τούρκοι άπλωσαν τις νομαδικές τους σκηνές επάνω στα ερείπια της αρχαίας ρωμαϊκής δόξας. Το λίκνο του πολιτισμού έγινε βορά του ισλαμικού βαρβαρισμού και της τελείας κτηνωδίας». Το περίεργο είναι ότι αυτές καθ' εαυτές οι στρατιωτικές συνέπειες δεν ήταν δραματικές και ανυπέρβλητες, ούτε έδιναν την εντύπωση της εθνικής καταστροφής. Αυτό διότι οι δυνά-

Η μάχη του Μαντζικέρτ από γαλλική μινιατούρα του 15^{ου} αιώνα, στην οποία οι πολεμιστές απεικονίζονται με δυτικό οπλισμό και ρουχισμό.

μεις του Ουρσέλιου και Ταρχανιώτη (27000 άνδρες), ήταν άθικτες, ενώ πολλοί από τους λοιπούς διασώθηκαν ως φυγάδες, και ως εκ τούτου εύκολα μπορούσαν να συγκεντρωθούν, να ανασυνταχθούν και ανασυγκροτηθεί έτσι η βυζαντινή στρατιά. Οι κύριες και δραματικές, όπως απεδείχθη ιστορικά συνέπειες, επήλθαν από την αιχμαλωσία αρχικά και την ανατροπή, στη συνέχεια, του αυτοκράτορα Ρωμανού Διογένη, ύστερα από την επακολουθήσασα εμφύλια σύρραξη. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι για πρώτη φορά σε όλη την μακραίωνη ιστορική διαδρομή της αυτοκρατορίας συλλαμβάνεται αιχμάλωτος ο βυζαντινός αυτοκράτορας. Νομίζουμε ότι η ιστορικός Αικ. Χρυστοφι-

λοπούλου στο μνημονευόμενο έργο της: «Η Βυζαντινή Ιστορία», αποδίδει κατά τρόπο απόλυτο τις συνέπειες της αιχμαλωσίας του αυτοκράτορα και της ανατροπής του αναφέροντας: «το συντριπτικό ηθικώς και πολιτικώς ήταν η αιχμαλωσία του αυτοκράτορος. Η εθνική καταστροφή ακολούθησε όχι γιατί χάθηκε μια μάχη στις εσχατιές του κράτους-και στο παρελθόν είχαν χαθεί μάχες μέσα στην καρδιά της αυτοκρατορίας-αλλά γιατί άρχισε εμφύλιος πόλεμος και συνεχίσθηκε η εσωτερική διαμάχη, που τις τελευταίες δεκαετίες δυναμίτιζε την ομαλότητα και μεθόδευε απερίσκεπτα την στρατιωτική αποδυνάμωση του Βυζαντίου». Με την άποψη αυτή συμφωνεί το σύνολο σχεδόν

των ιστορικών, πολλοί από τους οποίους θεωρούν την ανατροπή του αυτοκράτορα Ρωμανού Διογένη ως έσχατη προδοσία, χαρακτηρισμός που δεν απέχει της πραγματικότητας και με τον οποίο συμφωνούμε απόλυτα. 47 Αυτό διότι όπως σημειώνει και ο ιστορικός Καραγιαννόπουλος « Η πτώση και λίγο αργότερα θάνατος του Ρωμανού σήμαιναν την αποτυχία της τελευταίας προσπάθειας για αναδιοργάνωση και σωτηρία του κράτους». Μετά το Μαντζικέρτ ακολούθησε περίοδος εμφυλίου συρράξεως διότι η πολιτική παράταξη έταξε ως μοναδικό σκοπό της την ανατροπή και εξόντωση του Ρωμανού. Και όταν το πέτυχαν, αντί να ανασυγκροτήσουν ισχυρές στρατιωτικές δυνάμεις για να αντιμετωπίσουν τις απειλές, ασχολήθηκαν με την αύξηση των προνομίων τους. Ο νέος αυτοκράτορας Μιχαήλ υπήρξε ένα ανδρείκελο που αντί να ασχολείται με τις υποθέσεις της αυτοκρατορίας ασχολείτο με τη λογοτεχνία, την ποίηση και τη φιλοσοφία, νομίζοντας ότι έτσι θα βοηθούσε στη λύση των προβλημάτων.

Οι συνέπειες της εμφυλίου συρράξεως και ιδίως της ανατροπής του Ρωμανού δεν άργησαν να εμφανισθούν, στην ανατολή και δύση. Έτσι οι Σελτζούκοι θεωρήσαντες με την ανατροπή του Ρωμανού ότι δεν δεσμεύονται από την υπογραμμένη συνθήκη, την παραβίασαν και επανάρχισαν τις επιδρομές κατά των ανατολικών επαρχιών της αυτοκρατορίας. Από άλλη πλευρά της αυτοκρατορίας οι

Νορμανδοί εκμεταλλεύθηκαν την ήττα στο Μαντζικέρτ και ολοκλήρωσαν την κατάληψη της Ιταλίας το 1071, καταλαμβάνοντας τη Βάρη (σημερινό Μπάρι) και ετοιμάζονταν να μεταφέρουν τον πόλεμο στις απέναντι ακτές της Βαλκανικής, κάτι που έκαναν μετά από μια δεκαετία. Συγχρόνως οι υποτελείς λαοί της Βαλκανικής έδραξαν της ευκαιρίας και επαναστάτησαν. Όπως οι Βούλγαροι υπό τον Κωνσταντίνο Βοδινό (Borin) και οι Πετσενέγκοι και Ούζοι, που επανέλαβαν τις επιδρομές και τις λεηλασίες στις παραδουνάβιες επαρχίες της αυτοκρατορίας.

Άλλη συνέπεια της ήττας του Μαντζικέρτ, αλλά και της εμφυλίου συρράξεως που επακολούθησε ήταν οι στάσεις των διαφόρων αρχηγών και αρχηγίσκων, είτε ήταν μισθοφόροι, είτε διάφοροι πρίγκιπες των λαών που αποτελούσαν την Βυζαντινική αυτοκρατορία (Αρμένιοι κ.α.), οι οποίοι βρήκαν ευκαιρία να εκφράσουν τις όποιες αποσχιστικές τάσεις και διαθέσεις τους. Αυτό είχε ως συνέπεια να ανατραπεί η πολιτική ισορροπία που επί αιώνες επικρατούσε στην Ανατολή και να υποκατασταθεί από κατάσταση ανισορροπίας. Με άλλα λόγια και όπως σημειώνει ο Σπ. Βρυώνης: «η διοικητική εξουσία του Βυζαντίου κατέρρευσε στη Μικρά Ασία αμέσως μετά το Μαντζικέρτ, και στο χάσμα που δημιουργήθηκε Τούρκοι, Αρμένιοι και Νορμανδοί προσπαθούσαν να ιδρύσουν τα δικά τους κράτη».

Εάν θελήσουμε να αναζητήσουμε σχολιάσουμε τώρα τα αίτια της ήττας, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα ακόλουθα:

Από πολιτικής πλευράς: η χαλαρή στάση του αυτοκράτορα Ρωμανού Διογένη απέναντι των πολιτικών του αντιπάλων, τους οποίους στην ουσία άφησε, τουλάχιστον στις δύο πρώτες εκστρατείες του, να διοικούν την αυτοκρατορία και να και-

ροφυλακτούν ώστε στην πρώτη ευκαιρία να κινηθούν εναντίον του.

Από στρατιωτικής δε απόψεως:

η άκαιρη και βιαστική σύγκρουση του αυτοκράτορα με τον αντίπαλο. Θα έπρεπε πρώτα να προσπαθήσει να κερδίσει χρόνο με διπλωματικά μέσα, ώστε να μπορέσει και το θρόνο του να σταθεροποιήσει πολιτικά και να ολοκληρώσει τον εξοπλισμό, εκπαίδευση και αναδιοργάνωση του στρατού.

Η μη προσαρμογή της οργανώσεως, στρατηγικής και τακτικής του βυζαντινού στρατού από το Ρωμανό Διογένη, στις ιδιομορφίες της στρατηγικής και τακτικής του νέου αντιπάλου. Συγκεκριμένα αντί να συγκροτηθεί η στρατιά από συνδυασμό ευκινήτων και ταχυκινήτων τμημάτων και κλασικών τμημάτων του βυζαντινού στρατού, χρησιμοποιήθηκε η παραδοσιακή συγκρότηση του βαρέος πεζικού και ιππικού που επί πλέον χαρακτηριζε η έλλειψη συνοχής, οι ατέλειες στην εκπαίδευση και οι ελλείψεις σε οπλισμό ως συνέπεια της πλήρους παραμελησεώς του από τους προγενέστερους αυτοκράτορες. Δεδομένα που δεν μπορούν να διορθωθούν-βελτιωθούν εύκολα.

Η κατάτμηση των δυνάμεων με το διαχωρισμό της στρατιάς σε δύο τμήματα με την αποστολή σε άλλη κατεύθυνση, εκτός κυρίας προσπαθείας, των δύο στρατηγών Ταρχανιώτη και Ουρσέλιου και η μη επιστροφή τους, αποστέρησαν από το Ρωμανό σημαντικές δυνάμεις στην κυρία προσπάθεια της εκστρατείας.

Η έλλειψη πληροφοριών και η εμπιστοσύνη σε μη εξακριβωμένες πληροφορίες ή η αγνόηση άλλων, σε συνδυασμό με την κακή εκτίμηση των δυνατοτήτων του αντιπάλου, ή το χειρότερο, η ταύτιση των δυνατοτήτων του αντιπάλου με τις δικές του επιθυμίες. Όλα αυτά συνέτειναν στον αιφνιδιασμό του Ρωμανού Διογένη.

Η αυτομολία των μισθοφόρων Ούζων και Πατζινάκων, είχε καθοριστική σημασία. Πέραν τούτου όμως, κατέδειξε τις καταστροφικές συνέπειες που είχε για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η κατάργηση του θεσμού της υποχρεωτικής θητείας και η υποκατάστασή της με το σύστημα της εξαγοράς.

Η χαμηλή επαγγελματική αξία, αλλά και η αναξιπιστία των ηγετών και διοικήσεων μεγάλων κλιμακίων, αποστέρησαν από την ανωτάτη διοίκηση της δυνατότητας αποκεντρώσεως ευθυνών και αποστολών και όπου αυτό έγινε κατέληξε σε προδοσία, όπως αναλύεται στις επόμενες παραγράφους.

Η στάση του διοικητού της εφεδρείας Ανδρόνικου Δούκα, είχε ως συνέπεια να μην κινηθεί και να μην εκτελέσει η εφεδρεία τις εντολές του αυτοκράτορα. Άντ' αυτών επεδόθη σε διασπορά ψευδών ειδήσεων από μέρους του, ενέργειες που αποτελούν πράξεις εσχάτης προδοσίας. Αποδεικνύουν όμως συγχρόνως και το μέγεθος της διαφθοράς στα ανώτερα κλιμάκια της διοικητικής και στρατιωτικής μηχανής της αυτοκρατορίας, αλλά και της επισημανθείσης ανωτέρω χαλαρής αντιμετώπισεως των πολιτικών του αντιπάλων από τον ηγέτη-αυτοκράτορα, στον οποίο πρέπει να καταλογίσουμε ευθύνη κακής επιλογής των βασικών διοικήσεων σχετικά τουλάχιστον με την επιλογή του διοικητού της εφεδρείας.

Η εξ ίσου προδοτική και ανεξήγητη στάση των στρατηγών Ιωσήφ Ταρχανιώτη και Ουρσέλιου, που αντί να επιστρέψουν στη βάση της στρατιάς ενημερώνοντας συγχρόνως και τον αυτοκράτορα περί της αφίξεως της σελτζουκικής στρατιάς, αυτοί προτίμησαν να υποχωρήσουν προς το ασφαλές εσωτερικό της αυτοκρατορίας, και

τέλος η διακοπή της υποχωρήσεως της εμπρός γραμμής από το Ρωμανό, μόλις διαπίστωσε τη διάλυση

της οπισθοφυλακής, και η απόφασή του να δώσει μάχη, όλα συνέτειναν στην τελική ήττα.

Γεώργιος Λιάκουρης, Αντιστράτηγος ε.α.

Ο Αντιστράτηγος Γεώργιος Λιάκουρης γεννήθηκε στο χωριό Μικρή Μαντίνεια Καλαμάτας. Το 1960 εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων από την οποία εξήλθε το 1963 ως αξιωματικός Πεζικού.

Είναι απόφοιτος της Σχολής Αεροπορίας Στρατού, της Σχολής Ξένων Γλωσσών του Στρατού (τμήμα Αγγλικής), της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου και της Σχολής Εθνικής Αμύνης. Είναι επίσης πτυχιούχος της Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών του Α. Π. Θ. Ομιλεί την αγγλική.

Κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του διοίκησε όλα τα κλιμάκια της στρατιωτικής ιεραρχίας από Λόχο μέχρι και Μεραρχία και υπηρέτησε σε πληθώρα επιτελικών θέσεων από το Τάγμα Πεζικού μέχρι το ΓΕΣ.

Το 1996 αποστρατεύθηκε με το βαθμό του αντιστράτηγου τιμηθείς με τον τίτλο του επίτιμου Διευθυντή Δ' κλάδου ΓΕΣ. Μετά την αποστρατεία του και για δέκα χρόνια διετέλεσε καθηγητής στη ΣΣΕ.

Τιμήθηκε με σειρά τιμητικών διακρίσεων (μετάλλια – παράσημα κ.ά.).

Έχει πλούσιο συγγραφικό έργο (διατριβές, μελέτες και άρθρα). Σημαντικότερο έργο του θεωρείται η δίτομη «Στρατιωτική Ιστορία της Ελλάδος» την οποία συνέγραψε για τις ανάγκες της ΣΣΕ. Έχει, επίσης, πραγματοποιήσει διαλέξεις στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου και στη Σχολή Εθνικής Αμύνης.

Είναι μέλος του Συνδέσμου Επιτελών Εθνικής Αμύνης, του οποίου διετέλεσε και πρόεδρος (2008-2011), μέλος της Επιτροπής Μελετών – Ερευνών του ΣΕΕΘΑ, της Ελληνικής Επιτροπής Στρατιωτικής Ιστορίας και της Εστίας Νέας Σμύρνης.

Τρεις Μικρασιάτες καθηγητές στην Κύπρο κατά την Α' περίοδο της Αγγλοκρατίας (1893-1931)

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΒΙΚΕΤΟΥ

Αφορμή για τη συγγραφή του άρθρου αποτελεί το μελέτημα του καθηγητή της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Λευκωσίας Πέτρου Παπαπολυβίου με τον τίτλο «Καθηγητές “εξ Ελλάδος” στην αγγλοκρατούμενη Κύπρο. Η πρώτη περίοδος (1893-1931)» (βλ. περιοδ. *Πολύπτυχον*, αφιέρωμα στον Ιωάννη Χασιώτη, Granada 2008, σσ. 513- 524) που λάβαμε πρόσφατα και στο οποίο ο συγγραφέας παρουσιάζει τις προσωπογραφίες πρώτες εκ των σημαντικότερων «Ελλαδιτών» καθηγητών που δίδαξαν στα κυπριακά σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης από το 1893, γενέθλιο έτος του Παγκυπρίου Γυμνασίου Λευκωσίας, έως τα «Οκτωβριανά» του 1931. Ανάμεσά τους και τρεις Μικρασιάτες καθηγητές (σ.σ. η έρευνα του κ. Παπαπολυβίου συνεχίζεται) που άφησαν έντονη τη σφραγίδα τους στην κυπριακή εκπαίδευση του μεσοπολέμου. Είναι ο Πασχάλης Δ. Πασχαλίδης, ο Ιωάννης – Αντιφών Συκουτρής και ο Δημήτριος Χαμουδόπουλος.

Ο Πασχάλης Δ. Πασχαλίδης (Χουδί της Βιθυνίας 1884 – Πάφος 1943), ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές στη γενέτειρά του και με υποτροφία του Συλλόγου Μικρασιατών «Ανατολή», γράφτηκε στη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή από την οποία το 1903 έλαβε το δίπλωμά του με βαθμό «άριστα 10». Αμέσως μετά υπηρέτησε για έξι χρόνια ως δάσκαλος στη Μ. Ασία (πέντε στο Χουδί και ένα στο Ικόνιο) και στη συνέχεια, πιθανότατα κατά το 1911, επανήλθε στην Αθήνα και σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του

Πασχάλης Πασχαλίδης

Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου αποφοίτησε επίσης με «άριστα 10» το 1915. Μη μπορώντας να φύγει ούτε για τη Γερμανία λόγω του Α' Παγκόσμιου Πολέμου αλλά ούτε και για την πατρίδα του, ύστερα από τα μέτρα της κυβέρνησης των Νεοτούρκων κατά των Ελλήνων, αναγκάστηκε να δεχτεί τη θέση του διευθυντή στο Ημιγυμνάσιο της Πάφου. Χάρης στο ανύστακτο ενδιαφέρον, στον υπέρμετρο ζήλο και το επιστημονικό – παιδαγωγικό έργο του νέου διευθυντή το Ημιγυμνάσιο γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη και κατέστη σύντομα κέντρο πνευματικής ακτινοβολίας ολόκληρης της επαρχίας. Το 1924 το Ημιγυμνάσιο έγινε εξατάξιο Γυμνάσιο και ο Πασχαλίδης ο πρώτος Γυμνασιάρχης της Πάφου. Νέα λαμπρή περίοδος άρχισε για το νέο σχολείο ιδίως αφότου αναγνωρίστηκε από την ελληνική κυβέρνηση ως ισότιμο με τα γυμνάσια της Ελλάδας. Παράλληλα με το καθαρά εκπαιδευτικό του έργο ο Πασχαλίδης ασχολήθηκε ευδόκιμα και με τη λαογραφία. Το ενδιαφέρον του γι' αυτήν είχε εκδηλωθεί από νωρίς με την έρευνα των εθίμων της Βιθυνίας, συνεχίστηκε, όταν

Ιωάννης – Αντιφών Συκουτρής

βρέθηκε στην Κύπρο. Καρπός των κόπων του η κατάρτιση μια αξιόλογης συλλογής από κυπριακά παιχνίδια, θρησκευτικά ποιήματα, δημοτικά τραγούδια κ.ά. που δημοσιεύτηκαν στα περιοδικά «Λαογραφική Κύπρος» και «Κυπριακές Σπουδές» με επιμέλεια της κόρης του, Μάγδας Μ. Κιτρομηλίδου.

Ο Ιωάννης – Αντιφών Συκουτρής (Σμύρνη 1901 – Κόρινθος 1937) ήταν πρωτότοκο παιδί μιας φτωχής οικογένειας με καταγωγή από τη Χίο. Φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή τα σκληρά χρόνια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, τελείωσε με άριστα τις σπουδές του το 1918 και διορίστηκε δάσκαλος στο Μουρεντιέ, ένα μικρό χωριό στα περίχωρα της Μαγνησίας, που διατηρούσε αστική σχολή. Τον επόμενο χρόνο τον βρίσκουμε δευτεροετή φοιτητή στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών. Τον Οκτώβριο του 1922, με το πτυχίο του Πανεπιστημίου στο χέρι πήγε στην Κύπρο, ύστερα από πρόσκληση του μητροπολίτη Κιτίου Νικόδημου Μυλωνά και διορίστηκε καθηγητής στο Ιεροδιδασκαλείο της Λάρνακας. Στη Μεγαλόνησο ο νεαρός φιλόλογος παρέ-

Δημήτριος Χαμουδόπουλος

μεινε μέχρι το 1924, οπότε επέστρεψε στην Ελλάδα. Στην Κύπρο ο Συκουτρής άφησε εποχή με την κριτική σκέψη και τις μελέτες του στο περιοδικό «Κυπριακά Χρονικά».

Ο Δημήτριος Χρ. Χαμουδόπουλος (Σμύρνη 1878 – Αμμόχωστος 1928). Απόγονος μεγάλης σμυρναϊκής οικογένειας, η οποία συναριθμεί στους κόλπους της εκλεκτής φυσιογνωμίας της πνευματικής Σμύρνης, όπως τους αδελφούς Μηνά και Αρμόδιο Δημ. Χαμουδόπουλου. Ανεψιός των δύο προηγουμένων, ο Δημήτριος Χρ. Χαμουδόπουλος αποφοίτησε από την Ευαγγελική Σχολή της γενέτειράς του και ακολούθως από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών με βαθμό άριστα. Φιλομαθέστατος, πολύγλωσσος, χαρισματικός εκπαιδευτικός και φιλόλογος δίδαξε στο διδασκαλείο της Πάτμου, στην Αναξαγόρειο Σχολή Βουρλών, στη Σχολή Εμπορίου και Γλωσσών της Κωνσταντινούπολης. Διετέλεσε καθηγητής φιλολογικών μαθημάτων στη Σμύρνη. Δίδαξε στην τροφό Ευαγγελική Σχολή και στο Ελληνογαλλικό Λύκειο Χρήστου

Αρώνη και αναμίχθηκε στην πνευματική κίνηση της γενέτειράς του κατά τα δύσκολα χρόνια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή υπηρέτησε στην Κύπρο με τις θερμότερες συστάσεις τού συμπατριώτη του Ι. Συκουτρή και άφησε εποχή ως γυμνασιάρχης του Γυμνασίου Βαρωσίων από το 1924 έως το Μάρτιο του 1928, οπότε και απεβίωσε ενώ δίδασκε τους μαθητές του. Ορισμένοι σίχοι των ποιημάτων του εκδόθηκαν με τον τίτλο «Λησμονημένοι σκοποί», μετά το θάνατό του, με φροντίδα της γυναίκας του Ελένης, το γένος Αλεξάνδρου Λαμπρινού από την Κωνσταντινούπολη.

Στους τρεις παραπάνω εκπαιδευτικούς ας μας επιτραπεί να προσθέσουμε και τον φιλόλογο **Βασίλειο Τατάκη** (1897-1986). Απόφοιτος της Ευαγγελικής Σχολής Σμύρνης ο Τατάκης, μολονότι καταγόταν από την Άνδρο, διατήρησε μέχρι το τέλος της ζωής του στενούς δεσμούς με τους κύκλους των Σμυρναίων προσφύγων και το επιστημονικό περιοδικό «Μικρασιατικά Χρονικά». Όπως μας πληροφορεί ο Π. Παπαπολυβίου, ο Ανδριώτης καθηγητής εργάστηκε στο Γυμνάσιο της Λεμεσού από το 1923 μέχρι και το 1926 και την επόμενη χρονιά στο Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας. Στη Λεμεσό συνδέθηκε με τον κύκλο του πρωτοποριακού λογοτεχνικού περιοδικού «Αβγή», ενώ στη Λευκωσία σημαντική εμπειρία για αυτόν αποτέλεσε η διδασκαλία της τραγωδίας «Ιφιγένεια εν Ταύροις», στην δημοτική (1927), στην οποία ο ίδιος υποδύθηκε τον Ορέστη.

* Οι φωτογραφίες είναι από το αρχείο του καθηγητή Πέτρου Παπαπολυβίου.

ΣΤΕΡΝΟ ΑΝΤΙΟ

Στο Νεοκλή Σαρρή

Είναι βέβαιο ότι στη ζωή κάθε ανθρώπου η γνωριμία με ορισμένους συνανθρώπους του έχει σαν αποτέλεσμα να αλλάξει την πορεία του. Διαμορφώνεται μία νέα στάση ζωής και αναδεικνύεται λόγος και πράξη που μέχρι πρότινος ούτε καν είχε σκεφτεί η ανθρώπινη οντότητα. Και από τότε φανερώνεται ένας άλλος κόσμος και ο σπόρος βγάζει καρπούς.

Στη δική μου περίπτωση ένας από τους ανθρώπους που άλλαξαν τη ζωή μου, με τους οποίους άνοιξε μία νέα πραγματικότητα ιδεών και πολιτισμού, πολιτικής και ανθρώπινης δραστηριότητας ήταν ο Νεοκλής Σαρρής.

Η γνωριμία με τον Κωνσταντινουπολίτη δάσκαλο στα αμφιθέατρα, στις αίθουσες διαλέξεων και εκδηλώσεων, σε ανθρώπινες και φιλικές στιγμές, μου έδωσε τη δυνατότητα να κατανοήσω πολλά από τα ζητήματα που απασχόλησαν και απασχολούν τους Έλληνες και τις Ελληνίδες εδώ αιώνες. Ανάμεσά τους, η Κωνσταντινούπολη, η Ίμβρος και η Τένεδος, η Μικρά Ασία, η Θράκη, ο Πόντος και η Καππαδοκία, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το Οθωμανικό κράτος και η Τουρκία, η Γενοκτονία και η αναγνώριση, η ελληνική κοινωνία και η συνέχεια του Ελληνισμού.

Η γνωριμία συγκλονιστική όπως συμβαίνει με ανθρώπους όπως ο Νεοκλής Σαρρής, στα μάτια, στην έκφραση και στο λόγο του οποίου αντιλαμβάνομαι την ευθύνη που είχε αναλάβει και την ευθύνη που αναλογούσε πλέον (και) σε εμένα. Για κάθε θέμα είχε την ολοκληρωμένη, τεκμηριωμένη, εμπειριστατωμένη άποψη και θέση, αλλά ταυτόχρονα άκουγε όπως όφειλε και οφείλει να κάνει κάθε επιστήμονας και

άνθρωπος του μεγέθους του.

Δυναμικός και ήρεμος, απόλυτος και διαλογικός, ικανότατος ομιλητής και εξαιρετος ακροατής.

Η επιστημονική αντικειμενικότητα συνδυαζόταν με βαθιά ανθρώπινα και ελληνικά συναισθήματα. Όπως μου έλεγε κάθε φορά, όταν νέος άνθρωπος αντίκρισε για πρώτη φορά την Αθήνα έκλαψε, όπως έκλαψε όταν αντίκρισε για πρώτη φορά την ιδιαίτερη πατρίδα μου τη Θράκη, αυτή τη φορά διωκόμενος από την Τουρκία, με τις απελάσεις των Κωνσταντινουπολιτών.

Η συγκεκριμένη στιγμή στη ζωή του τον είχε επηρεάσει βαθύτατα, δεν μπορούσε να γίνει άλλωστε και διαφορετικά και αυτός ο σταθμός στη ζωή του ήταν ένας οδηγός για την πολυσχιδή του πορεία. Η Ελλάδα και οι Έλληνες όπου γης, οι φοιτητές του Παντείου και όχι μόνο, γνώρισαν έναν άνθρωπο και καθηγητή από αυτούς που σπανίζουν και τείνουν προς εξαφάνιση. Έναν άνθρωπο και καθηγητή με ειλικρίνεια, ευθύτητα και αμεσότητα, αγάπη για τον Ελληνισμό και τους νέους ανθρώπους, με θάρρος και με απέραντη διάθεση προσφοράς. Τις, μεταξύ των άλλων, παραπάνω αρετές και προτερήματα του Νεοκλή Σαρρή καρπώθηκαν χιλιάδες άνθρωποι, εντός και εκτός Ελλάδος. Άλλαξε η σκέψη, ο λόγος και η πράξη τους, η ζωή τους πήρε μία πορεία διαφορετική από την γνωστή, την κοινή.

Η αναγνώριση του ανθρώπου και δασκάλου Νεοκλή Σαρρή, πέρασε από πολλές διακυμάνσεις και εμπόδια. Σήμερα πλέον είναι διαπιστωμένο ότι η εκτίμηση στο πρόσωπό του είναι ολοκληρωμένη στον πυρήνα του ελ-

ληνικού λαού και στους στρατιωτικούς και πολιτικούς κύκλους της Τουρκίας, παρά στην ελλαδική ομάδα που χρησιμοποιεί τον τίτλο «ελίτ». Τα κείμενα, οι παρεμβάσεις και η δραστηριότητα του Νεοκλή Σαρρή έβαλαν το στίγμα τους σε πολλά κομμάτια της επιστημονικής και πολιτικής ανάλυσης για τεράστια ζητήματα που αφορούν τον Ελληνισμό. Είναι όμως μάλλον χαρακτηριστικό των ανθρώπων της εμβέλειας του Νεοκλή Σαρρή η αποδοχή να έρχεται από μη ομάδες και προσωπικότητες του συστήματος και του καθεστώτος, αλλά από το Λαό, την πρωτογενή πηγή Δικαίου και Αντικειμενικότητας.

Ήταν ευλογία η γνωριμία μου με το Νεοκλή Σαρρή και σχέση παιδείας και φιλίας που αναπτύχθηκε μεταξύ μας. Είναι αναρίθμητες οι ώρες διδασκαλίες σε συλλογικό και προσωπικό επίπεδο πέρα από το αμφιθέατρο υπήρχε και το ανοιχτό γραφείο που αφιέρωσε για να μας μεταδώσει τις ιδέες του και τις γνώσεις του. Η σχέση ήταν βαθιά, ανθρώπινη, με σεβασμό και αγάπη. Όπως πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να είναι κάθε ανθρώπινη σχέση και κυρίως μεταξύ δασκάλου και μαθητή.

Νεοκλή Σαρρή σε ευχαριστούμε για όσα μας έδωσες απλόχερα, με ελληνική καρδιά και συναίσθημα, με γενναιοδωρία, ανιδιοτέλεια και ανυπόκριτη αγάπη.

Ο Θεός να δώσει παρηγοριά στην οικογένειά σου, στον ελληνικό λαό που σε αγάπησε και να χαρίσει ανάπαυση στην υπέροχη ψυχή σου.

Καλή αντάμωση και Καλή Ανάσταση !

Θεοφάνης Μαλκίδης

Μετανάστευση και πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ Μικράς Ασίας και Ελλάδος

του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΜΗΛΑΚΗ

Το Σάββατο 12 Νοεμβρίου 2011 πραγματοποιήθηκε στην Πεύκη Αττικής (αίθουσα «Μανόλης Αναγνωστάκης» του Πνευματικού Κέντρου, στο Δημαρχείο Λυκόβρυσσης-Πεύκης) ενδιαφέρουσα επιστημονική ημερίδα ενώπιον πυκνού ακροατηρίου κατοίκων, ιδίως μικρασιατικής καταγωγής, της περιοχής. Θεματικός τίτλος της ημερίδας «Διασχίζοντας το Αιγαίο: Μεταναστεύσεις και πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις. Το παράδειγμα των Μικρασιατών της Αττικής», που κινήθηκε σ' αυτούς τους δύο άξονες, τους οποίους προσδιόριζε ο τίτλος, δηλαδή τις μεταναστευτικές μετακινήσεις από την κυρίως Ελλάδα προς τα παράλια και άλλες περιοχές της Δυτ. Μικράς Ασίας και τις προσφυγικές εγκαταστάσεις Μικρασιατών στην Ελλάδα (με επίκεντρο της ημερίδας την Αττική), αφ' ενός, και τις πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δύο περιοχών, εντεύθεν και εκείθεν του Αιγαίου, αφ' ετέρου).

Έτσι η ημερίδα χωρίστηκε σε δύο θεματικές συνεδρίες. Στην πρώτη για τις «μεταναστεύσεις (μετακινήσεις και εγκαταστάσεις) προς και από τα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας» μίλησε εισαγωγικά ο Ιωάν. Καραχρήστος, ερευνητής του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, για τα «μεταναστευτικά ρεύματα από το Αιγαίο και τον ελλαδικό χώρο προς τα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας (18^{ος} – αρχές 20^{ού} αιώνα)». Παρουσίασε με συντομία τους τόπους, από τους οποίους κυρίως οι κάτοικοι μετανάστευαν για λόγους ιστορικοπολιτικούς (π.χ. Ορλωφικά, το 1770 κ.ε.) και οικονομικούς-επαγγελματικούς (Δωδεκά-

Από την επιστημονική συζήτηση στην Ημερίδα «Διασχίζοντας το Αιγαίο». Στο κέντρο η διευθύντρια του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών κ. Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη. Δεξιά, ο διευθυντής του ΙΜΕ κ. Μιχάλης Βαργιάς και αριστερά ο αντιπρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών Πεύκης κ. Θεοδόσης Ζαχαριάδης.

νησα, Ανατ. Αιγαίο, Κυκλάδες, Πελοπόννησο, Κύθηρα κ. ά.) σε συγκεκριμένες περιοχές της Δυτ. Μικράς Ασίας κάνοντας και ιστορική αναδρομή στο φαινόμενο αυτών των μετακινήσεων από τα δυτικά (νησιά Αιγαίου, Πελοπόννησο) προς τα ανατολικά (Μ. Ασία). Την ανάλυση των μετακινήσεων από συγκεκριμένους τόπους εξορμήσεως σε αντίστοιχους προορισμού και εγκαταστάσεως συνόδευσαν παραστατικοί χάρτες.

Στη συνέχεια ο γράφων μίλησε με θέμα «Εγκαταστάσεις και επαγγέλματα Κυκλαδίων στη Σμύρνη πριν από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα» και παρουσίασε στοιχεία από αρχειακές πηγές τους έτους 1835 για τις μόνιμες εγκαταστάσεις Κυκλαδίων επαγγελματιών κυρίως και βιοτεχνών στη Σμύρνη προερχομένων κυρίως από τα νησιά Τήνο, Νάξο, Άνδρο, αλλά και Φολέγανδρο, Κύθνο, Κίμωλο, Σίκινο κ.ά. Από τα ποσοτικά στοιχεία που αναλύθηκαν προκύπτει ο με-

γάλος αριθμός και η εντυπωσιακή, σχεδόν κυρίαρχη παρουσία ορισμένων επαγγελματιών των Κυκλαδίων της Σμύρνης στα ισνάφια (συντεχνίες) της ιωνικής πρωτεύουσας, όπως των βουτσάδων (βαρελάδων) της Νάξου και των παπουσιήδων και υποδηματοποιών (τζαγκάρηδων) της Τήνου.

Στη συνέχεια η Αθηνά Δασκαλάκη, ερευνητρια του Τμήματος Γενεαλογίας και Προφορικής Ιστορίας του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, παρουσίασε ανακοίνωση με τίτλο «Η αγροτική εγκατάσταση των προσφύγων στην Αττική μέσα από τις μαρτυρίες των κατοίκων της. Το παράδειγμα της Λυκόβρυσσης και της Πεύκης», αναλύοντας στοιχεία της επιτόπιας έρευνάς της στην περιοχή και τις αγωνιώδεις προσπάθειες του Κράτους, φορέων και των ίδιων των προσφύγων για την αγροτική εγκατάστασή τους, την ένταξη και προσαρμογή τους στο νέο περιβάλλον όπου αναγκάστηκαν βίαια

να ενταχθούν.

Ο Μενέλ. Χαραλαμπίδης, διδάκτωρ ιστορίας, αναφέρθηκε στην «Κοινωνική ένταξη και πολιτική συμπεριφορά των Μικρασιατών προσφύγων στην Αττική» κυρίως στις πρώτες δεκαετίες μετά την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα και επισήμανε τους παράγοντες που επέδρασαν στην σταδιακή κοινωνική τους ένταξη και στην μετακίνησή τους από τη Βενιζελική παράταξη προς την Αριστερά.

Στην δεύτερη συνεδρία για τις «πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις» ο Παρ. Ποτηρόπουλος, ερευνητής του Κέντρου Λαογραφίας, μίλησε με θέμα «Καταγραφές της προσφυγικής μνήμης. Μεταφορές και μετασχηματισμοί πολιτισμικών παραδόσεων σε πρόσφυγες της Αττικής από το αρχείο του Κέντρου Λαογραφίας». Ανέλυσε πολιτιστικά στοιχεία που μετέφεραν οι πρόσφυγες από τη Μ. Ασία στην Αττική και το σταδιακό μετασχηματισμό των λαϊκών παραδό-

σεών τους στο νέο περιβάλλον παρουσιάζοντας και ερμηνεύοντας υλικό από τα χειρόγραφα του Κέντρου Λαογραφίας, που προέρχονται από προσφυγικούς οικισμούς της Αττικής.

Ο Γιώργος Βοζίκας, ερευνητής του ίδιου Κέντρου, μίλησε για «Πολιτισμικές αλληλογορίες. Το νεκροταφείο των Σουρμένων στην Αθήνα» και ανέλυσε κυρίως το ταφικό έθιμο των Ποντίων μετά το Πάσχα να επισκέπτονται το Σαββατοκύριακο του Θωμά το νεκροταφείο των προσφύγων από τα Σούρμενα του Πόντου και να συντρώγουν κοντά στους τάφους των προγόνων τους, έθιμο που τελευταία τείνει να λάβει παμποντιακό χαρακτήρα με πενταήμερη διάρκεια.

Η Ζωή Μάργαρη, ερευνή-

τρια επίσης του Κέντρου Λαογραφίας, είχε θέμα «Δυο Μελιωτάκια βγήκανε συρτό για να χορέψουν». Ορχηστρικά ταξίδια στις «αλησμόνητες πατρίδες» κάνοντας αναδρομή στη μουσικολαογραφική και χορολογική βιβλιογραφία της Μικράς Ασίας και επισημαίνοντας, μεταξύ άλλων, τις δυσκολίες που παρουσιάζει σήμερα η έρευνα των χωρών της Μ. Ασίας, λόγω έλλειψης συγκεκριμένων πηγών.

Μετά τις ενδιαφέρουσες συζητήσεις, που προκάλεσαν στο πυκνό ακροατήριο οι ανακοινώσεις, έγινε συζήτηση στορογγυλής τραπέζης με θέμα «Μελετώντας την ιστορία και τον πολιτισμό των Μικρασιατών. Ερευνητικές προσεγγίσεις» με συζητητές την Αικ. Πολυμέρου-

Καμηλάκη, διευθύντρια του Κέντρου Λαογραφίας, την Κλεοπάτρα Φέρλα από το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, το Μιχ. Βαρλά από το ίδιο Ίδρυμα και το Θεοδόση Ζαχαριάδη, αντιπρόεδρο του Συλλόγου Μικρασιατών Πεύκης-Λυκόβρυσης Αττικής η «Ιωνία», σύλλογος ο οποίος ήταν και ο οικοδεσπότης της ημερίδας. Από την ενδιαφέρουσα συζήτηση, που συντόνισε ο Ιω. Καραχρήστος, για τη σημασία και την αξία της μελέτης της ιστορίας και του πολιτισμού των αλησμόνητων πατριδών της «καθ' ημάς Ανατολής» τόσο για τους ερευνητές, όσο και προπαντός για τους σημερινούς Έλληνες και ιδίως τους έχοντας μικρασιατική και προσφυγική καταγωγή, προέκυψε, πέραν

των άλλων και η πρόταση της κ. Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη για την οργάνωση το έτος 2012, με αφορμή τα ενενήντα χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή, ενός μεγάλου συνεδρίου για τον πολιτισμό της Μ. Ασίας από το Κέντρο Λαογραφίας και το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, τους δύο επιστημονικούς φορείς που είχαν αναλάβει το επιστημονικό μέρος της ημερίδας.

Στο τέλος της επιτυχημένης από κάθε άποψη ημερίδας ο Σύλλογος Μικρασιατών προσέφερε σε δεξίωση πλούσιους μικρασιατικούς μεζέδες για τους συνέδρους και όλους όσους παρέστησαν στην εκδήλωση.

* Ο κ. Παναγιώτης Καμηλάκης είναι ερευνητής τέως του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών.

Παραμύθια και παραδόσεις από τις πατρίδες της Καππαδοκίας

ΣΤΙΣ 12 Δεκεμβρίου 2011 έγινε η παρουσίαση του νέου βιβλίου του Ιορδάνη Παπαδόπουλου (ακάματου ερευνητή των στοιχείων του μικρασιατικού πολιτισμού) με τίτλο: «Καππαδοκικά παραμύθια και λαϊκές παραδόσεις. Φάρασα – Σύλλη – Αραβάν – Γούρδουνος», ΚΕ.ΜΙ.ΠΟ. 2011, σσ. ... Το βιβλίο είναι μια συλλογή από παραμύθια και λαϊκά αφηγήματα, τα οποία έχει συλλέξει και καταγράψει ο συγγραφέας, κυρίως από τα Φάρασα, αλλά και από άλλες μικρασιατικές πολίχνες, γραμμένα στο τοπικό γλωσσικό ιδίωμα. Όλα συνοδεύονται από απόδοσή τους στα νεοελληνικά αλλά και από λεξιλόγιο, από το οποίο αποδεικνύεται ότι οι εκ πρώτης όψεως «περίεργες» ελληνικές λέξεις των παραμυθιών είναι ελληνικότερες, που ανάγονται στα βυζα-

ντινά ή στα αρχαία χρόνια, αλλά απλώς υπέστησαν φθορολογικές και λεξιλογικές αλλοιώσεις, όχι περισσότερες απ' όσες υπέστησαν τα τσακωνικά, τα ποντιακά ή τα κρητικά. Από την άποψη αυτή η προσφορά του Ιορδάνη Παπαδόπουλου είναι ιδιαίτερα θετική, αφού αναδεικνύει την επί τους αιώνες εκφορά

του ελληνικού λόγου στα απομονωμένα αυχμηρά οροπέδια της Καππαδοκίας.

Η παρουσίαση του βιβλίου έγινε στη Νέα Ιωνία, στη φιλόξενη αίθουσα της Ένωσης Σπάρτης Μικράς Ασίας. Μετά από τις προσφωνήσεις του Δημάρχου Νέας Ιωνίας κ. Ηρακλή Γκότση, της Προέδρου του συλλόγου

«Καππαδοκία» κας Όλγας Φτούλη και του αντιπροέδρου του Κέντρου Σπουδής και Ανάδειξης Μικρασιατικού Πολιτισμού κ. Λουκά Χριστοδούλου, ακολούθησε η παρουσίαση του βιβλίου από τον κ. Τάκη Σαλκιτζόγλου και τον κ. Χάρη Σαπουντζάκη.

Την εκδήλωση έκλεισε ο ίδιος ο συγγραφέας που διάβασε ενδιαφέροντα αποσπάσματα από το βιβλίο του επεξηγώντας τις ιδιαιτερότητες του ιδιώματος των Φάρασων με τη βοήθεια της κας Μάνθας Ζήβα.

Προηγουμένως ο χορευτικός όμιλος της Οργάνωσης Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας του Δήμου Νέας Ιωνίας κατέθελε και συγκίνησε το πολυπληθές ακροατήριο με τους καππαδοκικούς χορούς που παρουσίασε.

Τ. Α. Σ.

Η γιαγιά Ευλαμμία Παπαδοπούλου από τα Φάρασα. Μέχρι το 1955 που πέθανε έλεγε παραμύθια στα εγγόνια της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Έργο εθνικά αναγκαίο

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Τόμος 24^{ος}

Αθήνα 2011, σσ. 373

Εκδ. Ενώσεως

Σμυρναίων

Τιμή: 25 ευρώ

Πριν κάποια χρόνια, στην παρουσίαση του 22ου τόμου των «Μικρασιατικών Χρονικών» (Μ.Χ.), με την ευκαιρία της συμπλήρωσης εβδομήντα χρόνων ζωής του περιοδικού συγγράμματος της Ενώσεως Σμυρναίων είχα πει ότι τα καλά έργα του επιστημονικού λόγου και της έρευνας είναι, ακόμη και σε αντίθεση προς τον άνθρωπο δημιουργό τους, σαν το καλό κρασί: πολύχρονα εξακολουθούν να λάμπουν από ζωή και να επιτελούν «έργον εθνικά αναγκαίο», όπως τα «Μ.Χ.», αφού η Ένωσις Σμυρναίων έχει από την ίδρυσή της, το 1936, ως σκοπό τη «διάσωση και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των ελληνικών πατρίδων της Μικράς Ασίας, καθώς και (την) έρευνα, μελέτη και προβολή όλων των στοιχείων που συγκροτούν την ιστορία και τον πολιτισμό του Μικρα-

σιατικού Πολιτισμού πριν και μετά το 1922».

Ο νέος, 24ος τόμος των «Μ.Χ.» όχι μόνο επαληθεύει την ανάληψη αυτού του σκοπού, αλλά, αυτή τη φορά αποτελεί διπλό επίτευγμα: ποιοτικού άθλου και εθνικού στόχου, μάλιστα μια δεινή για τον ελληνισμό λεηλασίας της ψυχικής και οικονομικής αντοχής του ελληνικού λαού. Ο ποιοτικός άθλος που επιτελείται στις 373 σελίδες των «Μ.Χ.» συνίσταται στην πολυφωνία των άρθρων, 17 τον αριθμό και των 4 βιβλιοκρισιών (εκ των οποίων τρεις από τον Χρ. Μπαλόγλου). Οι μελέτες οιακοστροφούν πολύτροπα τον αναγνώστη – μελετητή:

φιλοσοφικά (Εύδοξος ο Κνίδιος από τον Χριστόφορο Πο-

λυκάροπου),

ιστορικά (Η Ταρσός των Ρωμαϊκών Χρόνων από τον Χρ. Μπαλόγλου, Η Τρίτη Σταυροφορία και τα δεινά της Μ. Ασίας από τη Ν. Πολυχρονόπουλου – Κλαδά, Οι αγνοούμενοι Έλληνες στρατιώτες και πολίτες της Μικρασιατικής Καταστροφής από τον Ιωάννη Γκλαβίνα, Μικρασιατικές μαρτυρίες από τον Θεόδωρο Πυλαρινό, Επιστολές Χρυσόστομου Σμύρνης από τη Λήδα Ιστοκοπούλου, Η αραβοποίηση του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας από τον Αρχάγγελο Γαβριήλ, Ο Χρυσόστομος Χατζησταύρου Μητροπολίτης Εφέσου από τον Χρήστο Μπαλόγλου),

ιστορικά και νομικά (Η γενοκτονία του Μικρασιατικού Ελληνισμού από την Χαρά Γαλανού),

γεωγραφικά (Ο κόλπος της Μάκρης από τον Πέτρο Μεχτίδη),

λαογραφικά (Τα παραμύθια των Μικρασιατών Ελλήνων από την Μαριάνθη Καπλάνογλου),

γλωσσικά (Ελληνική γλώσσα και οθωμανική εξουσία από τον Τάκη Σαλκιτζόγλου, Σταχυολογήματα οθωμανο-τουρκικής διοικητικής ορολογίας από τον Αντώνιο Καζαντζόγλου),

παιδαγωγικά (Στάσεις μαθητών στην Ροδοκανάκειον ή κατά Καισάρειαν ιερατική Σχολή από τη Λήδα Ιστοκοπούλου),

πολιτιστικά (Η βιεννέζικη οπερέττα στη Σμύρνη από την Αγγ. Σκανδάλη, Μουσική και μουσικοί από τη Σμύρνη από τον Βασίλη Πετρόχειλο, ο μι-

κρασιάτης Τάσος Αθανασιάδης από την Α. Κελεσιδού).

Πριν τελειώσω θα περιοριστώ σε μια εκτίμηση που περιλαμβάνει και όσα προσωπικά απεκόμισα από τη μελέτη μου. Αλήθεια, σκεφθήκαμε ότι οι Τούρκοι, που πριν το '22 έστελναν γράμματα στην Ευρώπη χρησιμοποιώντας την ελληνική γλώσσα, άρχισαν τη γλωσσοτομή στη συνέχεια κάτω από το σύνθημα του παντουρκισμού;

Οι δικοί μας δεν έπαψαν ως τις τελευταίες μέρες της ζωής τους, να εξιστορούν τα καλά των μικρασιατικών πατρίδων. Οι Σμυρνιές μας μάς περπάτησαν στη Σμύρνη της μουσικής, όπως τώρα οι συγγραφείς των σχετικών άρθρων, για να ακούσουμε τις μελωδίες, τα τραγούδια της Αγγέλας Παπάζογλου από την ίδια, από τις οπερέττες, να καμαρώσουμε τους αθλητικούς Συλλόγους, τα Σχολεία του ελληνικού πολιτισμού, την Ευαγγελική Σχολή, το Ομήρειο Παρθεναγωγείο – γιατί ξεχνάμε την επίδρασή του στον ίδιο τον Κεμάλ; Το νομικά κατοχυρωμένο δίκαιο της εναντίωσης στη γενοκτονία, όπως το αναλύει η Χαρά Γαλανού, είναι κι αυτό παραμυθία και προτροπή μη λήθης. Αλλά και η αντίδραση των προγόνων μας, όταν την πτώχευση στην Αθήνα (1892) τη διασκέδαζαν στα καφέ αμάν, είναι και μήνυμα καρτερίας, που οφείλουμε στη γενιά των νέων μας, θα έλεγα πως σ' αυτούς κυρίως θα αφιέρωνα τον 24ο τόμο των «Μ.Χ.» μας.

Άννα Κελεσιδού

Τα τελευταία χρόνια των Σπαρταλήδων στο οροπέδιο των ρόδων

Το μυθιστόρημα της Ειρήνης Κασιότη - Σπυριδάκη, με τίτλο: «Στο οροπέδιο των Ρόδων» παρουσίασε η Ένωση Σπάρτης Μ. Ασίας (η οποία ανέλαβε και τη δαπάνη της εκδόσεώς του) τη Δευτέρα 7 Νοεμβρίου, στο Πνευματικό της Κέντρο στην Ν. Ιωνία.

Πρόκειται για ένα έργο που εκτυλίσσεται στην Ισπάρτα (Σπάρτη) της Πισιδίας, αλλά και στην πρωτοπολιτεία της Ανατολής, τη Σμύρνη, την κρίσιμη τριετία 1919-1922, όταν μετά την κατάληψη της τελευταίας από τον Ελληνικό στρατό εξαπολύθηκε κύμα τρομοκρατίας από τον Κεμάλ ιδίως στις περιοχές που γειτνιάζαν με τα μέτωπα του πολέμου, όπως ήταν η Πισιδία.

Το βιβλίο παρακολουθεί τον επικό αγώνα των γυναικών της Σπάρτης κατά την περίοδο 1919-1922, όταν πήραν στα χέρια τους τις τύχες των οικογενειών τους, καθώς οι άντρες τους εξορίστηκαν στα βάθη της Ανατολής και καταλήγει με τη δραματική έξοδο των Σπαρταλήδων από την προγονική τους πατρίδα και την εγκατάστασή τους στο συνοικισμό Ποδαράδες (σημερινή Ν. Ιωνία).

Για τη συγγραφέα και το βιβλίο μίλησαν ο αναπληρωτής καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Χάρης Μπαμπούνης, η πρόεδρος της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς Νανίνα Σακκά, η εκπαιδευτικός - δρ του Πανμίου Αθη-

νών Ζαχαρούλα Καραβά και ο πρόεδρος της Ενώσεως Χάρης Σαπουντζάκης. Κείμενα από το βιβλίο διάβασε η ηθοποιός Εύα Λιγνού.

Τελευταία στο βήμα ανέβηκε η συγγραφέας κ. Κασιότη, η οποία αναφέρθηκε στις αιτίες που συνέβαλαν στο να ασχοληθεί με το συγκεκριμένο θέμα και στο πλαίσιο των ιστορικών πληροφοριών που είχε για τη δημιουργία του «Οροπέδιου των Ρόδων».

Η εκδήλωση έκλεισε με τον Ζαχαρία Καραούνη που τραγούδησε τραγούδια της Μ. Ασίας, συνοδευόμενος από τον Στάθη Ουλκέρογλου στο πιάνο.

Τμήθηκε από την Ακαδημία

(Συνέχεια από τη σελ. 3)

γράφος συγγραφέας Χρήστος Σολομωνίδης.

Η ξεχωριστή καλλιτέχνης η οποία έχει κερδίσει την εκτίμηση όλων για το έργο της αλλά κυρίως για την προσήνεια και τη σεμνότητά της, μετά τη βράβευσή της, δήλωσε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ: «Είναι μεγάλη η τιμή που αισθάνομαι, καθώς είναι η αναγνώριση μίας πορείας 50 ετών για το συνολικό μου έργο και συγκεκριμένα για τα δύο βιβλία με σκίτσα που είχα σχεδιάσει, το πρώτο το οποίο είχε βγει το 1988 με σκίτσα τριάντα ετών και το δεύτερο πριν ένα χρόνο με σκίτσα 20 ετών».

Αφιέρωμα στη Θράκη από του «Ίωνες» Βόλου

Η Πολιτιστική Εστία Μικρασιατών Μαγνησίας «ΙΩΝΕΣ», στο πλαίσιο του θεσμού *Μικρασιατικά 2011* σε συνεργασία με την Πανελλήνια Ομοσπονδία Θρακικών Σωματείων (ΠΟΘΣ) και το Σύλλογο Θρακών Μαγνησίας, διοργάνωσε κύκλο εκδηλώσεων - αφιέρωμα στη Θράκη. Όπως επισημαίνεται, πριν από ενενήντα χρόνια (1922-2012) σε μια κοινή πορεία, Μικρασιάτες και Θρακιώτες άφησαν για πάντα τη γη των τριών χιλιετηρίδων του γένους, όπου ανθοβόλουσε η σκέψη και η προκοπή και έπαιρναν της εξορίας το δρόμο.

Τα μέλη των συλλόγων τίμησαν από κοινού τη μνήμη της Ανακομιδής των Ιερών Λειψάνων του Αγίου Γρηγορίου του Νέου (Καλλίδη), Μητροπολίτη Ηρακλείας και Ραιδεστού, με πανηγυρικό Εσπερίνο στις 19/10 και με Θεία Λειτουργία στις 20/10, στον Ι. Ν. Ευαγγελιστρίας Ν. Ιωνίας Μαγνησίας.

Στις 24/10, σε ημερίδα στο Πολιτιστικό Κέντρο Ν. Ιωνίας μίλησαν για τη Θράκη ο κ. Θεοφάνης Μαλκίδης, δρ Κοινωνικών Επιστημών και ο κ. Ελευθέριος Χατζόπουλος, πρόεδρος της ΠΟΘΣ και συγγραφέας. Έπειτα έγινε παρουσίαση του Ημερολογίου 2012 της Εστίας, από τα μέλη του Δ.Σ. των Ιώνων κ. Δ. Κωνσταντάρ-Σταθαρά και κ. Αργυρώ Μάμαλη-Κοπάνου, με προβολή διαφανειών και θεματικό αφιέρωμα στη Θράκη. Στο ημερολόγιο-ατζέντα προβάλλεται η «πολύπαθη» Θράκη σε μια ιστορική διαδρομή από την αρχαιότητα έως το 1922 αλλά και άλλες θεματικές όπως παιδεία, εθνικοί ευεργέτες, κοινωνικές αντιλήψεις, έθιμα, χοροί και τραγούδια, προϊόντα κ.α. Έμφαση δίνεται στην «κλεμμένη» και «διαρπαγμένη» γη της Βόρειας και Ανατολικής Θράκης με τα αμέτρητα κάλλη και τις ακμάζουσες πολιτείες όπως η Αδριανούπολη, η Ραιδεστός, η Φιλιππούπολη, η Καλλίπολη και η

Κωνσταντινούπολη.

Μουσικό χρώμα στην εκδήλωση έδωσαν τόσο το χορευτικό συγκρότημα Θρακών Μαγνησίας όσο και η ερμηνεία του θρήνου «Όλα μας τα καράβια» από τη μουσικολόγο κ. Βασ. Γούση. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η έκθεση φωτογραφικού υλικού από τις θρακικές αλησμόνητες πατρίδες. (Το Ημερολόγιο 2012 διατίθεται από τους «ΙΩΝΕΣ» στην τιμή των 3 ευρώ).

A. M. - K.

ΟΙ ΠΟΛΥΤΙΜΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ

Βασιλική Φουντουκάκου - Κυρατσούλη

«Πού πας διαμάντι να κρυφτείς, μάλαμα να σκουριάσεις / και κόκκινο τριαντάφυλλο να κιτρινοφυλλιάσεις;»

Μ' αυτούς τους τρυφερά λυρικούς στίχους η λαϊκή μούσα της Μάνης υποδηλώνει όλο το μέγεθος της απώλειας του αγαπημένου προσώπου, υπαινισσόμενη ταυτόχρονα μεταφορικά και τις πολύτιμες αρετές που το κοσμούσαν.

Και τέτοιες ακριβώς αρετές και προτερήματα χαρακτηρίζαν τη Βάσω, που, αν και δεν είναι δυστυχώς πλέον ανάμεσα μας, έχει αφήσει έντονη τη σφραγίδα της σ' όσους είχαν την ευτυχία να τη γνωρίσουν. Η ακεραιότητα του χαρακτήρα της, η καλωσύνη, η ευγένεια, η παρρησία, η γενναιοδωρία, η ευαισθησία, η καρτερικότητα, η ανιδιοτελής διάθεση προσφοράς, η πίστη σε αρχές και αξίες διαχρονικές, σε συνδυασμό με την αγάπη για την ελληνορθόδοξη παράδοση και την πολύπλευρη και βαθειά καλλιέργειά της, την έκαναν να ξεχωρίζει και να

γίνεται αγαπητή σε όλους.

Η Βάσω Φουντουκάκου - Κυρατσούλη, από ιστορική οικογένεια της Μάνης (Μαντούβαλου από την πλευρά της μητέρας της), γεννήθηκε στον Πειραιά, σπούδασε Κλασική Φιλολογία και Ιστορία - Αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και διέπρεψε ως καθηγήτρια στο Α' Αρσάκειο - Τοσίτσειο Λύκειο Εκάλης της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, της οποίας μάλιστα είχε εκλεγεί και εταίρος. Υπηρέτησε με υπαράρνηση και υψηλό αίσθημα ευθύνης την εκπαίδευση έχοντας μεταγγίσει σε εκατοντάδες νέους ανθρώπους τα αγαθά της ουσιαστικής, ελληνικής παιδείας, γεγονός που οι περισσότεροι ανεγνώρισαν και αναγνωρίζουν με ευγνωμοσύνη.

Από τον γάμο της με τον αείμνηστο Γεώργιο Κυρατσούλη (με μικρασιατικές ρίζες από τη Μάκρη της Μ. Ασίας) απέκτησε δύο θαυμάσια παιδιά - το Θεόφιλο και

την Καλλίνα, που διακρίθηκαν ο καθένας στον τομέα του - και μία χαριτωμένη εγγονούλα.

Μολονότι δεν είχε γεννηθεί στη Μάνη, υιοθετώντας τη σωκρατική στάση απέναντι στην έννοια «πατρίδα», έτρεφε ιδιαίτερη αγάπη για τη γενέτειρα των προγόνων της, καρπός της οποίας ήταν η συγκέντρωση και έκδοση «Παραμυθιών της Μάνης» όπως της τα διηγήθηκε η μητέρα της.

Η Βάσω δεν ήταν μικρασιατικής καταγωγής οι ρίζες του συζύγου της όμως και άλλες συγκυρίες της ζωής συνετέλεσαν ώστε, χάρη και στην ευαισθησία και ευρυμάθειά της, να γίνει θερμή φίλη του Μικρασιατικού Ιδεώδους και θερμή επίσης φίλη της Ενώσεως Σμυρναίων. Με ιδιαίτερη προθυμία και ζωνρό ενδιαφέρον συμμετείχε στις εκδηλώσεις και δράσεις της Ενώσεως συχνά και με ενεργό ρόλο (π.χ. σε βιβλιοπαρουσιάσεις). Και ασφαλώς ήταν μεγάλη

ικανοποίηση για τον κύκλο του συλλόγου μας να πλαισιώνεται και να στηρίζεται από τέτοιου επιπέδου φίλους, μία ακόμη επιβεβαίωση της θέσης και καταξίωσης του ελληνικού Μικρασιατικού Πολιτισμού στις συνειδήσεις των σημερινών Ελλήνων.

Χωρίς αμφιβολία οι λίγες γραμμές δεν μπορούν ούτε την ποιότητα του ανθρώπου να αποδώσουν ούτε και τη θλίψη των «περιλειπομένων» να εκφράσουν. Ας έχουμε όμως την παραμυθία, υπό την έννοια της ορθόδοξης «χαρμολύπης» την πεποίθηση

ότι εκείνη θα αναπαύεται «εν σκηναίς δικαίων» και εμείς «οι ζώντες, οι περιλειπόμενοι» θα την έχουμε θησαυρίσει στη μνήμη μας, αφού είχαμε την αγαθή τύχη να ζήσουμε και να μοιραστούμε μαζί της όσα πολύτιμα και άφθορα ενώνουν τους ανθρώπους, ίσως και πέρα από τα όποια «σύνορα».

Μαρία Βαϊάννη

Γνήσιο μικρασιάτικο γλέντι στο «Αλάτι της Γης»

Με ένα παραδοσιακό μικρασιάτικο γλέντι με χορούς και τραγούδια από τη Σμύρνη και τη χερσόνησο της Ερυθραίας (Αλάτσατα, Βουρλά, Τσεσμές) ξεκίνησε την Κυριακή 18 Δεκεμβρίου 2011, ώρα 13.00, το ταξίδι της στην ΕΤ1 η κοσμοαγαπημένη εκπομπή του εθνομουσικολόγου και καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Λάμπρου Λιάβα «Το αλάτι της γης».

Στο γλέντι που στήθηκε για λογαριασμό της πρώτης εκπομπής τραγούδησαν και χόρεψαν οι γυναίκες του Χορευτικού Ομίλου του Πνευματικού Κέντρου Δήμου Νέας Ερυθραίας «Πνευματικό Κέντρο Έρευνας και Μελέτης του Μικρασιατικού Πολιτισμού της Χερσονήσου της Ερυθραίας» του Δήμου Κηφισιάς) με επικεφαλής την Τούλα Σιδέρη, οι οποίες απέδωσαν με γνήσιο και αυθεντικό τρόπο χορούς και τραγούδια από τη μικρασιατική πατρίδα. Και επειδή γλέντι μικρασιάτικο χωρίς καλό φαγητό δεν γίνεται, γέμισε το τηλεοπτικό στούντιο από ένα σωρό

Από τα γυρίσματα της εκπομπής «Το αλάτι της γης». Επάνω: Αλατσιατιανός μπάλος με τη Μαρία Τσοανάκη και τον Θοδωρή Κοντάρη. Κάτω: Μέλη του Χορευτικού Ομίλου της Νέας Ερυθραίας.

παρασκευάσματα (σμουρναϊκά σουτζουκάκια, παστουρμαδόπιτες, κατημέρια, μπουρέκια, χαλβά, ρολλά, αλα-

τσιατιανό τηγανιτό κ.ά).

Μαζί τους ήταν το ζεύγος Σαραγούδα, ο δεξιότεχνης κυρ-Νίκος με το ούτι του και

η σύντροφός του Γιασεμή, με την όμορφη «σμουρναϊκία» φωνή της, οι μουσικοί Σωκράτης Σινόπουλος (πολίτικη λίρα, λαούτο), Χρίστος Τσιαμούλης (ούτι, λαούτο) και Κώστα Μερετάκης (τουμπελέκι).

Η έρευνα, παρουσίαση και μουσική επιμέλεια ήταν του Λάμπρου Λιάβα, η σκηνοθεσία του Γιάννη Μαράκη, η επιμέλεια της Σοφίας Σπυράτου. Το συντονισμό του Χορευτικού Ομίλου και την επιλογή τραγουδιών και χορών έκανε ο Θοδωρής Κοντάρης.

Ήταν μια απόλαυση αυτή η εκπομπή και ένα τονωτικό χαράς στις μίζερες μέρες που περνάμε. Φυσικά δεν έλειψε και η συγκίνηση, όταν ο Θ. Κοντάρης μίλησε μπροστά στο φακό για κάποιους από τους πρωτεργάτες της κίνησης των γυναικών, όπως την Κλεονίκης Τζοανάκη, με τη μεγάλη προσφορά στη διατήρηση της παραδοσιακής μουσικής, τον Παντελή Πολιτάκη, αυτοδίδακτο οργανοπαίκτη που συντρόφευε πάντα την παρέα με το τουμπελέκι του και άλλους Ερυθραιώτες.

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

ΣΜΥΡΝΗ: Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΜΙΑΣ ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ, 1900-1922

ΕΝΕΝΗΝΤΑ χρόνια μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή η σκηνοθέτης Μαρία Ηλιού και ο ιστορικός Αλέξανδρος Κιτρορέφ θέλησαν να τιμήσουν τον κόσμο που χάθηκε το 1922, συγχρόνως όμως να τιμήσουν και την επιστήμη της ιστορίας. Έτσι δημιούργησαν το ιστορικό ντοκιμαντέρ *Σμύρνη: Η καταστροφή μιας κοσμοπολιτικής πόλης, 1900-1922*.

Τη Δευτέρα 23 Ιανουαρίου 2012, στις 20.30, στο Πολιτιστικό Κέντρο του Μουσείου Μπενάκη στον αριθμό 138 της οδού Πειραιώς θα πραγματοποιηθεί η πρώτη προβολή του ντοκιμαντέρ. Την ταινία συνοδεύει ομότιτλη φωτογραφική έκθεση, η οποία εγκαινιάζεται την επόμενη μέρα, Τρίτη 24 Ιανουαρίου, στις 20.00, στο Κε-

ντρικό Κτήριο του Μουσείου Μπενάκη (οδός Κουμπάρη 1).

Με τη νέα τους ταινία η Μαρία Ηλιού και ο Αλέξανδρος Κιτρορέφ, δημιουργοί του βραβευμένου ντοκιμαντέρ *Το Ταξίδι. Το Ελληνικό Όνειρο στην Αμερική*, μετά από τέσσερα χρόνια έρευνας σε Ευρώπη και Αμερική, επιχειρούν να φέρουν πίσω στο κοινό, εικόνες ξεχασμένες σε «κλειστά» αρχεία αλλά και μια νέα οπτική που συμπεριλαμβάνει όλες τις κοινότητες στη ζωή της Σμύρνης καθώς και τα δραματικά γεγονότα του 1922.

Ιστορικοί από την Αμερική και την Ευρώπη μιλούν για την μεγάλη Ιστορία ενώ Σμυρνιοί, πρώτης, δεύτερης και τρίτης γενιάς, αφηγούνται τις προσωπικές τους

ιστορίες. Μάλιστα, τρεις από αυτούς, ξετυλίγουν οικογενειακές μικρο-ιστορίες σε σχέση με τα γεγονότα, από την Ελληνική, την Αρμενική και την Τουρκική πλευρά, από τα χρόνια του κοσμοπολιτισμού ως τα χρόνια της καταστροφής.

Κατά τη διάρκεια της έκθεσης (25 Ιανουαρίου-26 Φεβρουαρίου 2012) το κοινό θα έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει μια σειρά προβολών του ντοκιμαντέρ στο κεντρικό κτήριο του Μουσείου Μπενάκη, στην οδό Κουμπάρη: Καθημερινά (εκτός Τρίτης): 11.00, 12.30, 14.00, 15.30. Απογευματινές προβολές κάθε Πέμπτη: 17.30, 19.00, 20.30, 22.00. Κυριακές: 11.00, 12.30. Παραγωγή: ΠΡΩΤΕΑΣ μη κερδοσκοπική εταιρεία